Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, 29. septembra 1938. — Leto XI. — Št. 40.

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Pomen Češko-Slovaške v Evropi

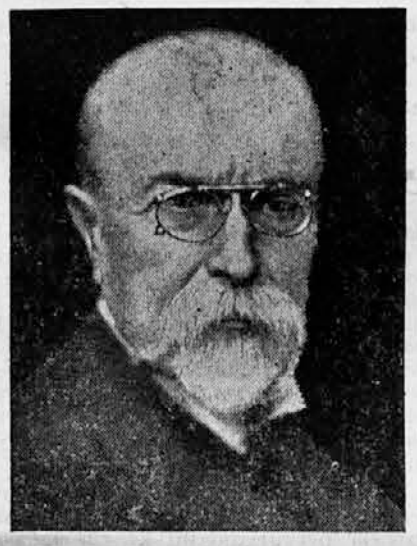

Tomaž G. Masaryk

Z mirovnimi pogodbami in s političnimi zvezami, ki so sledile tem pogodbam, je hotela Francija v dobi po svetovni vojni ustvariti v Evropi »sistem kolektivne varnosti« in preprečiti vsako neprijetno presenečenje, naj bi prišlo od koder koli. V tem znamenju je stala vsa evropska povojna politika, od ustanovitve Zveze narodov, pa do brezštevilnih konferenc in paktov tiste dobe. Najznačilnejša poteza evropske politike te dobe je pa francoska organizacija novih evropskih držav, ki je hotela Francija z njo preprečiti mogočost politične in vojaške reakcije od strani premaganih držav. Belgija, Poljska in Češko-Slovaška so ji pomagale v politični borbi proti Nemčiji, države Male antante pa v boju proti Madžarski in Avstriji. S to organizacijo je zbrala Francija okrog sebe vse evropske države, ki jim je omogočil nemški poraz v svetovni vojni nastanek ali razširjenje in ki so bile potemtakem vse življenjsko interesirane na tem, da ostanejo mirovne pogodbe neprekršene v veljavi.

Italiji in Nemčiji se je po letu 1934. posrečilo francoski politični sistem skoraj popolnoma uničiti. Dva bistvena člena v njem — Poljska in Jugoslavija — sta popolnoma odpovedala. S tem je bila Nemčiji omogočena priključitev Avstrije, takoj po tej pa je začel Hitler pripravljati odstranitev zadnjega člena francoskega političnega sistema, ki bi utegnil biti Nemčiji nevaren — odstranitev Češko-Slovaške.

Prav ta zadnji člen pa je tudi najvažnejši. Predvsem ima že Češka sama velikanski prirodno-zemljepisni pomen. Ta pomen se izraža zlasti v prometnih črtah, ki se križajo v češki kotlini. Ta kotlina namreč pritega nase vse najvažnejše srednjeevropske prometne zveze. Ta ugodni naravni položaj je priznal že Bismarck, ko je dejal, da je gospodar Češke tudi gospodar Srednje Evrope. Narava je naklonila temu važnemu prometnemu kotlu tudi izredno naravno varstvo v obmejnih gorah, ki so ga izpremenile v naravno trdnjavo.

Še bolj kot na prometno-geografskem zemljevidu pa se kaže pomen češke trdnjave na narodnostnem zemljevidu srednje Evrope. V njej se je ohranil slovanski življ vsaj približno še na črti Trst—Lübeck, ki so jo dosegli in ponekod še presegli Slovani v dobi preseljevanja narodov. S tem, da so Nemci v srednjem veku na jugu in severu ob tej trdnjavi prodrli proti vzhodu, so jo sicer res dobili v klešče, toda hkrati pa so spravili v nevarnost osrčje nemškega ozemlja in zvezo med nemškim severom in jugom, ki je med njima itak precej nasprotij iz različnih verskih (katolicizem, protestantizem), duhovnih (južno-nemška romantika, pruski liberalizem) in politično organizatornih pogledov (južno-nemško avtonomistično in prusko centralistično razpoloženje).

Manj v naravi utemeljena, vendar pa danes najvažnejša je politična važnost Češko-Slovaške. Ta je danes edina trdna opora zapadnih velesil — Anglije in Francije — na vzhodni meji Velike Nemčije, trdna v svoji politični delavnosti prav tako, kot v vojaškem pogledu, kar se vse le še stopnjuje zaradi njenega zgoraj omenjenega narodnostno zemljepisnega položaja tik najvažnejših predelov Nemčije. Poleg vsega tega je danes Češko-Slovaška republika po svojih političnih zvezah in po svojem zemljepisnem položaju edini most, po katerem bi mogla dobiti Francija v primeru resnega spopada z Nemčijo podporo od svojega vzhodnega zaveznika — Rusije. Prav v tem položaju je treba iskati najvažnejšo gonilno silo, ki žene Hitlerja danes proti Češko-Slovaški. Edino preko nje vodi pot, ki si jo je zaril v delu »Mein Kampf«, pot, ki se izliva v uničenje francoske moči.

Uničenje Češko-Slovaške bi imelo dvojni nasledek: uničenje politično, socialno in kulturno najzrelejšega slovanskega naroda, ki je v dvajsetih letih kot lastnik svoje nove države dokazal, da je svoje svobode vreden tako, kot noben drug narod v Evropi, naroda, ki je doma v dvajsetih letih ustvaril državo, o kateri lahko rečemo, da stoji na vrhu vsega, kar je bilo v meščanski družbi v tem pogledu doseženega, in ki je v istem času opozoril nase s svojo razsežno propagando ves svet, edinega slovanskega naroda, ki o njem lahko rečemo, da se je vseskozi trdno in načelno držal svojega domačega in mednarodnega pol. programa.

Drugi nasledek, ki bi jo imel ta usodni dogodek, bi bilo pa popolno uničenje evropskega političnega ravnotežja in degradiranje Francije s stopnje velesile na stopnjo navadne evropske države z nekoliko številnejšim prebivalstvom (prim. Poljsko). Zato je danes popolnoma upravičena trditev, da je Češko-Slovaška temelj evropskega političnega položaja in ravnotežja v njem. Borba za to najzrelejšo slovansko državo, ki se po svoji zrelosti drastično odraža od svoje vrstnice Poljske, torej ni samo borba za obstoj ene od mnogih po vojni nastalih držav, ampak je odločilna borba med demokratičnim in totalitarnim sistemom,

ki počasi prodira iz teritorialno omejenih področij nad vso Evropo.

Dr. Edvard Beneš

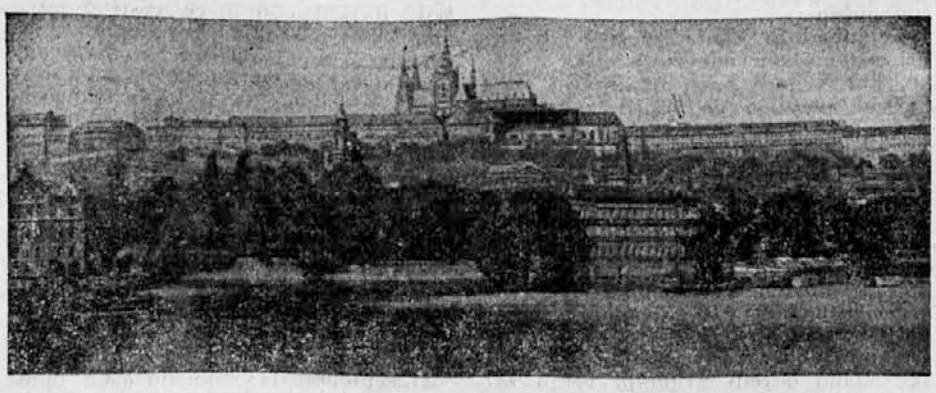

Hradčani v Pragi

Pismo iz Češko-Slovaške

Tik pred mobilizacijo na Češko-Slovaškem smo prejeli od našega znanega tovariša F. Moudryja iz Brna naslednje pismo:

Gotovo vas zanima, kako nam gre in kako se imamo. Povsod je popolen mir, ljudstvo je odločno in hoče braniti vsako ped svoje zemlje do poslednje kaplje krvi. Saj prebirate naše časopise; iz njih lahko razvidite, kaj se pri nas dela. V začetku je bilo v njih le malo poročil, pozneje pa so začeli vlada, časopisje in radio poročati o vsem. Mir so podrli henleinovci in SA iz rajha. Bilo je zaplenjenega mnogo orožja, municije in ročnih granat tujega izvira. Po nemirih in uporih proti državnih organom je bilo odrejeno obsedno stanje in od takrat je mir. V Sudetih je mir. Kakor sem rekel, smo mirni, preudarni in odločni. Angleži so hoteli napraviti z nami dobro kupčijo, nas prodati Hitlerju namesto kolonij. Stari Chamberlain je mislil, da se s tem zavaruje. Sami veste, da je Anglija po svetovni vojni delila Evropo tako, da slovanski narodi ne bi nadvladali.

Sedaj imamo vojaško zvezo s Sovjetsko Rusijo in s tem prihaja nova slovanska, ne boljševiška doba.

(Za tem opisuje zadržanje raznih evropskih držav proti Češko-Slovaški.)

Vemo, kaj pride; pripravljeni smo, boriti se do zadnjega diha. Danes ne gre za ideologijo, ampak za slovanstvo. In nič drugega! Današnja doba je zgodovinska, gre za obstoj Slova-

Mir! Mir!

Zunanjepolitični položaj se je tako zapletel in zavozljal, da povzroča skoraj prav vsem resnične skrbi in je vzrok neštetih hipotez in mnenj. Vsakdo smatra, da je v tem zmedenem in neurejenem času, ko grozi razširjeni razmah, poklican za svetovalca in sodnika. Strasti in hipna navdušenja spremlja navadno še ogorčenje nad najrazličnejšimi bolj ali manj vznemirljivimi izzivanji in večkrat celo izmišljenimi »dejstvi«, tako da res postaja vse udejstvovanje velike večine človeške družbe v Evropi, v prvi vrsti pa v srednji Evropi, naravnost blazna zmeda in nered. Dejstvo je, da so mnogi izgubili glavo in ob vsem tem, kar se danes dogaja s filmsko naglico na politični sceni, in se nekam vročično zaletavajo sem in tja in ne morejo nikjer naprej.

Vsak dan slišim na ulici, doma, v lokalih in skoraj povsod, kamor pridem, besede: vojna, maščevanje, kri... in mnogo podobnih izrazov, ki ne pomenijo nič drugega, kakor dejansko podiranje tega, kar smo dvajset let od svetovne vojne sem gradili. Postavili smo si **načelo demokracije za svoj politični ideal in cilj.** Spominjam se danes posebno izjave predsednika češko-slovaške republike dr. Beneša v Taboru: »Danes se zdi neumestno govoriti o demokraciji...« Čudno dosledno se je vsa ta napoved uresničila in bolj kakor za marčevske dni letošnjega leta veljajo te besede državnika — filozofa in pacifista danes. Dejstvo je, da so zapadno evropske demokratične vlade (ki pa slučajno res demokratske niso!) v tej politični zmedi, ko je evropski mir dejansko bil zelo ogrožen, storile marsikak korak, ki nas je vznemiril in vnejevoljil. Pa vendar kljub temu, da je še danes med nami po politični akciji Anglije in Francije vtis takšen, kakor da sta zapadnoevropski velesili nameravali male države, ki so se naslonile na nji, pustiti na cedilu in jih prepustiti totalitarno usmerjenemu bloku, verujem vendar v drugi del dr. Beneševe izjave: »... pa vendar mi tudi danes verujemo v demokracijo!«

In v teh težkih dneh se mi zdi, da češkoslovaška republika, nad katero so se slučajno po načrtu totalitarizma zgrnili oblaki, naravnost z vso svojo avtoriteto, ki jo kljub vsem žolčnim napadom vendar v Evropi in svetu ima, znova dokazuje, da je treba na liniji demokratičnosti kljub vsemu ostati in z demokracijo rešiti Evropo in svet novega klanja, rušenja in divjanja. Čeprav je danes obče mnenje, »da je bolje moralna vojna, kakor pa amoralni mir«, sem trdno prepričan, da je v tej paroli mnogo — mnogo vročičnosti in hipne zaslepljenosti. Vemo, da je totalitarizem ob vseh prilikah poudarjal in naznanjal mir, poleg tega pa rožljal s sabljo in odrejal vojaške ukrepe. Vemo tudi, da je vedno imel pojem »mir« v očeh totalitarno usmerjenih državnikov čisto posebno in antipodno vsebino. Zato pa mora demokracija v tej zmedi trdno in dosledno **vztrajati in ohraniti mir** za vsako ceno. Brez dvoma ji to nalaga program, ki ga je postavila, in nujno je treba pri programu tudi vztrajati, kajti tudi totalitarizem se svojega vedno bolj in bolj oklepa.

Zgodovina narodov nam to dejstvo potrjuje. In trdno sem prepričan, da bo tudi totalitarizem moral nekoč popustiti

Širite „Delavsko pravico".

Mi pa na ta veliki problem gledamo še iz stališča **krščanstva** in smo prepričani, da moramo vsako misel na vojno, kri in razdiranje odklanjati še zato, ker smo vendar s svojim svetovnim nazorom dali miru še posebno vrednoto in vsebino, v katero zaupamo in na kateri bomo vztrajali kljub vsej vročičnosti in ohranili hladno kri, ki nam je danes bolj kakor kdaj koli potrebna.

Parola dveh političnih doktrin je danes dovolj jasno pred nami:

In prepričan sem, da bo tudi v tej zmedi in v tem neredu zmagal razum, ki nujno hoče in se odloča za mir!

PRIHRANKE

vlagajo delavci v Prvo delavsko hranilnico in posojilnico v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22/I.

nov, zato se moramo vsi do zadnjega

Če nam danes vsilijo plebiscit, je vojna. Dobro se zavedamo, kaj pomeni vojna in kaj nas čaka. Toda brez boja ni zmage! To je danes zavest vseh Čehov in Slovakov.

Bili ste pri nas na Češko-Slovaškem. Videli ste naše ljudstvo in naše kraje. Imeli smo dosti političnih strank, toda danes smo enotno ljudstvo, ki se bo borilo.

Dunajski radio pošilja v češkem jeziku o nas taka poročila, da se mu vsi smejemo. Razglasil je, da se je pri nas zbralo en dan 22 miljard kron; v prometu pa da je samo 7 milijard. Torej, kako se je moglo zbrati 22 milijard, če jih je pa v prometu samo 7?

Pogumno gledamo v prihodnost in junaško čakamo poziva vojne trombe; v boj bomo šli, kakor na svoje vsakdanje delo.

Pozdravljam tovariša ministra Gostinčarja in druge. Vaš **Moudry.**

Križev pot česko-slovaške države

3. avgusta: Prihod angleškega posredovalca lorda Runcimana v Prago, da pomaga urediti sudetsko nemško vprašanje.

10. avgusta: Velika prizadevanja za neposredna pogajanja med češko-slovaško vlado in sudetsko-nemško stranko. Henlein pooblasti za pogajanja poseben odbor.

14. avgusta: Nemčija nepričakovano razglasi mobilizacijo rezervistov, ki jih okoli 750.000 vpokliče pod orožje. Številčna moč njene armade doseže poldrugi milijon vojakov.

18. avgusta: Lord Runciman se prvič sestane s Henleinom.

19. avgusta: Praška vlada napove nove popustitve sudetskim Nemcem.

21. avgusta: Sudetski Nemci odklonijo vladne predloge kot nesprejemljive.

25. avgusta: Na Runcimanov pritisk se ministrski predsednik dr. Hodža odloči za nove predloge (tretji načrt). Načrt predvideva razdelitev države na župe z razširjeno avtonomijo.

26. avgusta: Prvi večji spopadi, ki jih izzovejo sudetski Nemci in ki jih nemško časopisje porabi za ostre napade proti Češko-slovaški.

28. avgusta: Angleški finančni minister John Simon ima v Lanarku govor, v katerem opozori, da se angleško stališče, kakor je bilo povedano v Chamberlainovem govoru dne 24. marca, ni spremenilo, kar razumejo tako, da bi Anglija brez pomislekov stopila na francosko stran, če bi morala Francija pomagati Češko-slovaški.

2. septembra: Na Runcimanovo željo obišče Henlein Hitlerja v Berchtesgadenu, medtem ko predsednik republike dr. Beneš obenem sprejme zastopstvo Henleinove stranke, ki je pooblaščeno za pogajanja.

4. septembra: Henlein obvesti Runcimana o stališču Hitlerja.

5. septembra: Na nov Runcimanov pritisk izda češko-slovaška vlada tako imenovani »četrti načrt« za ureditev sudetsko-nemškega vprašanja, ki v glavnem sprejema zahteve Henleinove stranke, kakor so bile 24. aprila izrečene v Karlovih Varih. Ker je s tem meja češko-slovaških odstopitev dosežena, je novi načrt zaznamovan kot »dokončen«.

6. septembra: Vlada izroči četrti načrt zastopnikom sudetsko-nemške stranke, kar vzbudi novo upanje in dobi povsod, posebno v Angliji, zelo ugoden odmev.

7. septembra: Londonske »Times« objavijo popolnoma nepričakovan članek, v katerem predlagajo odcepitev sudetskega ozemlja od republike kot »pravično rešitev«. Angleška vlada uradno zanika vsako zvezo s tem nepričakovanim predlogom, ki je zbudil na kongresu hitlerjancev v Nürnbergu izredno pozornost.

8. septembra: V sporazumu z angleško vlado odredi Francija večjo zasedbo Maginotove obrambne črte ter vpokliče zaradi tega večje število specialistov. Angleško ladjevje se zbere na vojne vaje.

9. septembra: Angleški poslanik v Berlinu N. Henderson se trudi, da bi v Nürnbergu zbranim nemškim državnikom razložil stališče angleške vlade za primer resnega spora.

10. septembra: Dva ostra govora v Nürnbergu: Göringovi napadi na ČSR ter Göbbelsove izjave o tesni povezanosti demokracij in boljševizma, ki da sta v Pragi skupno na delu.

11. septembra: Posvetovanja angleških ministrov o tem, ali bi kazalo izreči Hitlerju novo svarilo. Zvečer je izdana uradna izjava, v kateri je rečeno, da bo Anglija v primeru vojne na francoski strani.

12. septembra: Hitler zahteva v svojem govoru v Nürnbergu pravico samoodločbe za vse sudetske Nemce, katerim obljubi svojo pomoč, ako bi si sami ne mogli priboriti svojih pravic.

13. septembra: Prvi poskusi sudetskih Nemcev, da bi z incidenti izzvali splošne nemire v državi. Češko-slovaška vlada proglasi v nekaterih okrožjih obsedno stanje. Henlein stavi vladi ultimat, na katerega vlada ne odgovori. Lord Runciman zadnjikrat poskusi, da bi dosegel nadaljevanje pogajanj.

14. septembra: V francoskem javnem mnenju se začne pojavljati omahovanje v smislu že omenjenega članka v londonskih »Times«. Pozno zvečer se že izve, da bo šel angleški ministrski predsednik Chamberlain sam k Hitlerju.

15. septembra: Chamberlainov razgovor s Hitlerjem v Berchtesgadenu, ki naj bi po prvotnih napovedih trajal tri dni, traja samo tri ure; podrobnosti o njem niso še znane. Tik pred Chamberlainovim prihodom izda Henlein razglas, v katerem zahteva priključitev sudetskih Nemcev k Nemčiji.

16. septembra: Chamberlain se vrne v London; lorda Runcimana pokličejo iz Prage nazaj v London.

17. septembra: Celodnevna posvetovanja angleške vlade. Francoska državnika Daladier in Bonnet sta povabljena v London. Henlein ustanovi sudetsko legijo, ki se zbira na češki meji.

18. septembra: Londonska posvetovanja angleških in francoskih državnikov. Razširijo se prve vesti o novih angleško-francoskih predlogih. Lord Runciman meni, da sudetski Nemci ne morejo več ostati v ČSR.

19. septembra: Angleška in francoska vlada sprejmeta londonske predloge, ki določajo odcepitev sudetskih krajev od ČSR, nevtralizacijo ČSR in mednarodna jamstva za novo, okrnjeno češko-slovaško državo.

20. septembra: Češko-slovaška vlada ne odklanja novih predlogov v načelu, navaja pa svoje pomisleke k njim in zahteva razna pojasnila. Na meji prihaja do prvih napadov sudetske legije na češko ozemlje.

21. septembra: Češko-slovaška vlada zaseda od jutra do 5 popoldne, ko izroči angleškemu poslaniku v Pragi na ponovno odločno zahtevo Anglije in Francije pritrditev na angleško-francoske predloge. V vsej republiki nastanejo velikanske demonstracije. Vse ljudstvo zahteva vojaško diktaturo, ki naj v zadnjem hipu reši republiko. — Nov Chamberlainov razgovor s Hitlerjem je določen za 23. september v Porenju. — Med tem postavljata zahteve za odcepitev svojih manjšin od ČSR tudi Poljska in Madžarska.

22. septembra: Novi Chamberlainovi razgovori s Hitlerjem. Chamberlain vztraja pri predlogih, ki jih je pod pritiskom Anglije in Francije sprejela ČSR kot skrajne odstopitve. Ti predlogi se nanašajo na odstop sudetskega ozemlja z nemško večino. Hitler razširi svoje zahteve tudi na madžarsko in poljsko manjšino, ki naj se tudi odcepita. Anglija in Francija te zahteve odklanjata. — Zvečer je bila v Pragi sestavljena nova vlada pod vodstvom generala Sirovega.

23. septembra: Nenadno poslabšanje položaja. Chamberlain in Hitler se ves dan ne sestaneta zaradi novih ovir v pogajanjih. Sestaneta se šele ponoči. Hitler naznači svoje končno stališče v posebni spomenici, ki ima ultimativen pomen. — Zvečer Češko-Slovaška mobilizira. Zastopniki Slovaške ljudske stranke izdajo proglas Slovakom za skupno borbo za svobodo republike. — Rusija zagrozi Poljski z vojno, če bi napadla Češko-Slovaško.

24. septembra: Poročila potrjujejo, da so pogajanja med Chamberlainom in Hitlerjem dokončno ustavljena. — Francija mobilizira 7 letnikov, Anglija mobilizira svoje vojno ladjevje. Nemčija zaseda vzhodne in zahodne meje. Splošne priprave na vojno.

25. septembra: Madžarska mobilizira 4 letnike. Francija, Anglija, Nemčija in Madžarska se pripravljajo na letalske napade. — Notranji minister dr. Korošec prepove vse shode, sprevode in zbiranja.

26. septembra: Romunija in Jugoslavija opozorita Madžarsko, da bosta izvajali nasledke, ki jih nalagajo dolžnosti Male antante, če bi Madžarska napadla Češko-Slovaško.

27. septembra: Hitler govori v Berlinu. Ponavlja odločne zahteve, ki jih je dal v zadnji spomenici. Češkoslovaška zahteve spomenice odbije, ker pomenijo smrt republike. Po Hitlerjevem govoru izvrši Anglija delno mobilizacijo, prav tako Italija. Anglija končno določno izjavi, da bo posegla v vojno skupno s Francijo in Rusijo. Predsednik Združenih držav posvari Evropo pred vojno. — Chamberlain govori na radiu in še enkrat opominja Nemčijo, naj odneha. Anglija dela zadnje priprave za vojno.

28. septembra: Roosevelt predlaga konferenco velesil, ki naj reši mir.

29. septembra: V Münchenu se sestanejo Chamberlain, Daladier, Hitler in Mussolini. Nemčija hiti s pripravami.

Naša skupnost

Predpogoj za uspešno delo strokovne organizacije je močna skupnost, ki tesno povezuje članstvo med seboj. Čim močnejša je ta skupnost, tem lažja je borba.

Pri svobodni in neodvisni delavski organizaciji ne gre za kako diktirano skupnost od zgoraj navzdol, ampak za popolnoma prostovoljno, ki se ji mora vsakdo izmed nas po svojem lastnem prepričanju podrediti in z veseljem v njej sodelovati. Taka prostovoljna skupnost, ki zahteva nemalokrat velike žrtve, mora imeti tudi svoj globlji vzrok trajne vrednosti, in ne le morda po potrebi od časa do časa, kakršne skupnosti so danes ljudje najbolj navajeni in se le preveč spreminja v koristi posameznika.

Skupnost v krščanski socialistični delavski organizaciji izvira iz naših načel, ki nalagajo vsem enake dolžnosti. Z veseljem mora član slediti naši skupnosti in doprinesti k organizaciji vse, kar ona v smislu svojih načel zahteva.

Načela, na katerih stoji naše krščansko socialistično gibanje, niso slučajnostna, od časa do časa spremenljiva ali pa odvisna od kake taktike meščanskega stankarskega udejstvovanja, ampak so trajna in nespremenljiva.

Jugoslovanska strokovna zveza je delavska organizacija. Delavec je središče njenega udejstvovanja. — Njegovo življenje, njegovo dostojanstvo in čast v človeški družbi je smisel našega gibanja, namen naše borbe za pravico in resnico ter nujen vzrok skupnosti. Ta vsakdanja in čisto naravna zahteva vsakega človeka dobi v naših načelih še posebno veličino, ker je to ne le delavska ali pa človeška zahteva, ampak tudi po krščanskih načelih naša največja naloga. S tem našim delom ne vršimo le svojo delavsko dolžnost, ampak vršimo tudi kot katoličani svojo nalogo v popolnem soglasju s svojo notranjostjo in vestjo.

Vprašajmo se, kaj je danes delavec, ali je res še človek in po naših krščanskih načelih stvarstvo in podoba božja? Kaj sta materializem in kapitalizem naredila iz današnjega človeka? Odgovor na ti dve vprašanji nam pove vso upravičenost obstoja dr. J. E. Krekovega krščansko socialističnega delavskega gibanja, potrjuje pravilnost naše doslednosti, pa tudi nujno potrebo skupnosti. Iz naših načel zajemamo vso potrebno notranjo silo za borbo proti krivicam in zablodam današnjega kapitalističnega sveta, črpamo pa tudi potrebne kreposti, ki morajo duhovno oplajati vse idealne borce, da z veseljem doprinašajo vse potrebne žrtve krščanski delavski skupnosti.

Zato naša delavska skupnost ni slučajnostna tvorba nekaj ljudi ali pa odvisna od posameznikov, ampak je duhovna skupnost ljudi, ki se v življenju borijo za najvišji svoj vzor, to je za srečo in blagostanje človeka, da človek zopet postane to, za kar ga je Bog ustvaril. Ta naša idejna skupnost, ki se udejstvuje v JSZ-i, je sila in moč, ki se ne da uničiti. Hude boje je že prestala, toda to je bilo njej le v korist. Ni se nam bati nobenih grožnj, nobenih slabih naklepov, obrekovanj in morda celo kriviczih dejanj. Dokler bo naše članstvo razumevalo potrebo skupnosti v boju za pravico, toliko časa bo ves trud proti nam zastonj.

Naša skupnost pa mora biti z vsakim dnem močnejša, manifestirati mora prav povsod in ob vsakem času. Ta skupnost mora izžarevati tako v medsebojnem družabnem življenju, v podjetjih in tudi v javnem življenju, da nas spozna vsakdo, tisti, ki nas še ne pozna, in tisti, ki nas noče poznati. V pravi bratovski skupnosti, kateri bo osnova krščanska ljubezen in boj za človeške pravice, bomo močni in zmagoviti. Taki bomo res seme prihodnosti slovenskega delovnega človeka, ki si bo moral po poti Jugoslovanske strokovne zveze delati pot iz kapitalistične sužnosti k svojim lepšim dnevom. **Žr.**

Brezposelna podpora na podlagi nove uredbe

Nova uredba o preskrbovanju brezposelnih delavcev je stopila v veljavo 1. julija t. l. Zaradi tega je važno, da se delavstvo seznani, kakšne pravice ima sedaj, če ostane brez dela.

Podpore obravnava IV. oddelek te naredbe. Podpore so: a) **redne**, b) **podaljšane**, c) **potne**, d) **izredne podpore v gotovini in v naravi.**

a) Redne podpore

Do redne podpore ima pravico vsak nezaposleni delavec, ki je postal brezposeln brez lastne krivde, ki je star najmanj 14 let in ki je bil najmanj 8 mesecev član bolniškega zavarovanja.

Če so podani ti pogoji, dobi nezaposleni delavec podporo 7 **dni** po prijavi nezaposlenosti. Delavec, ki je pa zaposlen pri obdobnih opravilih, pa 14 dni po prijavi. Trajanje podporne dobe je odvisno od trajanja članstva v obračunski dobi.

Kdor ima 8 mesecev članstva, ima pravico do podpore za dobo 4 tednov. Če ima 12 mesecev nepretrganega članstva za dobo 6 tednov; če ima članstva 24 mesecev pa za dobo 14 tednov.

Višina podpore zavisi od višine mezdnih razredov in od števila družinskih članov. Podpora se dovoljuje brez doklade ali z rodbinsko doklado, ne sme pa presegati tedensko zneska 150 din.

Tedenska podpora znaša torej:

V mezdnem razredu	osebna brez rodb. doklade	z rodbinsko doklado
III.—VIII.	60 din	70 din
IX.— XI.	90 din	110 din
XII.	120 din	150 din

Če imata pravico do brezposelne podpore mož in žena, prejema celo brezposelno podporo (osebno in rodbinsko) tisti, ki ima višji razred, zakonski drug pa polovico zneska osebne podpore, ki mu pripada po njegovem mezdnem razredu.

Kako se določi mezdni razred? Za določitev mezdnega razreda je odločilen najvišji mezdni razred, ki ga je imel prizadeti v poslednjih treh mesecih. Če pa kdo dokaže, da ni bil v tako določenem najnižjem razredu zavarovan 25 dni, se vzame naslednji najvišji mezdni razred.

Če je redna podpora izčrpana, dobi delavec pravico do nove podpore šele takrat, če je bil na novo zopet član bolniškega zavarovanja 8 mesecev.

Če pa kdo ni izčrpal redne podpore, obdrži pravico do nje še 12 mesecev od izplačila poslednje redne podpore **poleg pravice** do nove redne podpore, ki bi jo pridobil med tem časom.

b) Podaljšane podpore

Podaljšano podporo smejo uživati tisti delavci, ki so najmanj 5 mesecev nepretrgoma prijavljeni kot nezaposleni pri Borzi dela. Načeloma se dovoljujejo take podpore le v času velike nezaposlenosti in takim delavcem, ki žive v težkih življenjskih razmerah.

Trajanje podaljšane podporne dobe zavisi od trajanja delavčevega zavarovanja v obračunski dobi poslednjih dveh let od dneva prijavljene nezaposlenosti. Za vsakih 50 dni (dva meseca) polnih prispevnih dni, se sme odobriti en teden podaljšane podpore.

Če je upravičenec izčrpal podaljšano podporo, se mu sme dovoliti nova podaljšana podpora šele tedaj, ko je pridobil in izčrpal pravico do nove redne podpore in to šele po preteku 15 dni, ko je prejel zadnji obrok redne podpore.

Če ni izčrpaval dovoljene podaljšane podpore in je dobil zaposlitev, se mu sme ob novi nezaposlenosti odobriti izredna podpora za preostale tedne neizčrpane podaljšane podpore, povečane za en teden na vsakih 50 prispevnih dni.

Če je pa prizadeti med tem časom dobil pravico do redne podpore, ima pravico za neizčrpani čas podaljšane podpore šele po 15 dneh, ko je izčrpal redno podporo.

Če je pa preteklo od dneva izplačila poslednje podaljšane podpore leto dni, se ne more več ukoristiti s še neizčrpanim časom podaljšane podpore.

Podaljšana podpora se **odmeri** po stopnji redne podpore. Praviloma je, izvzemši prvo stopnjo, za eno stopnjo nižja od redne podpore in se izplačuje za 7 ali 14 dni nazaj.

Rešitev, če in v kateri višini se dajejo podaljšane podpore, izda minister za socialno politiko in šele tedaj, ko so dosegli prihranki za podporo 50 milijonov dinarjev.

c) Potne podpore

Do potne podpore ima pravico dotični delavec, o katerem se ugotovi:

1. Da so v sedanjem bivališču že tri dni brez posla in **prijavljeni** Borzi dela.
2. Da ne morejo najti v tem kraju zaposlitve.
3. Da so sami ali s posredovanjem Borze dela našli zaposlitev v drugem kraju ali **da je zelo verjetno,** da najdejo zaposlitev.
4. Da ne zmorejo sami z ozirom na svojo dosedanjo zaposlitev in višino mezde ter glede na rodbinske okolnosti potnih stroškov do kraja zaposlitve.

Višina in oblika potnih podpor

Potne podpore so:

1. Objava za potovanje po polovični ceni po železnici ali ladjah.
2. Objava za potovanje po znižani ceni z železnico ali z ladjami s popolno ali deloma plačano razliko do namembnega kraja. Toda največ trikrat na leto, ne glede na upravo, ki je izdala olajšavo.
3. Podpora v znesku največ do 20 din in 10 din za vsakega družinskega člana. Potna podpora se sme namreč dovoliti tudi rodbinskim članom.

d) Izredne podpore

Izredne podpore se smejo dovoljevati takim delavcem, ki so izčrpali redno ali podaljšano podporo, ki jih pa uprava za posredovanje dela ne more iz upravičenih razlogov poslati v domovinsko občino, da bi zanje skrbela, in ki so zašli zaradi dolgotrajne nezaposlenosti, bolezni itd. v veliko bedo.

Izredna podpora sme znašati največ tri redne podpore v enem letu. Delavcem, ki pa ne morejo dokazati nobenega članstva, se sme izplačati njemu osebno 20 din, za vsakega družinskega člana pa 10 dinarjev. In to največ trikrat na leto.

Številke, ki bodo odločale v vojni

G. St. Yester je objavil v neki češki reviji zanimive podatke o razmerah, v katerih se je nahajala Nemčija v letih 1914—1918, ter prišel do zaključka, da bi se tudi druga svetovna vojna končala prav tako, kot se je prva leta 1918. Po njem navajamo nekatere zanimive podatke:

Nemška armada bi v vojnem stanju štela okoli 300 divizij. Imela bi 30 motoriziranih divizij, 10.500 tankov, 140 tisoč tovornih avtomobilov, 40.000 osebnih avtomobilov in 60.000 drugih motornih vozil. Za te bi potrebovala po lastnih (nemških) računih: 3 milijone ton nafte, 2 mil. ton bencina in pol milijona ton strojnega olja. Zračna armada bi imela 6500 enomotornih letal, 500 dvomotornih, 500 trimotornih, 250 štirimotornih in 1200 sportnih letal, skupaj torej 9000 letal. Za te bi potrebovala 1,3 mil. ton nafte, 75 tisoč ton bencina in 140 tisoč ton strojnega olja. Če se k temu še prištejejo še potrebščine letalskega parka, bi zračna armada potrebovala 1,500.000 ton nafte, 75 tisoč ton bencina in 140 tisoč ton strojnega olja. Ozadje, ki bo delalo za armado, bo prav tako potrebovalo veliko pogonskega materiala. Nemci so izračunali, da bo ozadje potrebovalo 1,8 mil. ton nafte, 1,3 mil. ton bencina in 300 tisoč ton strojnega olja na leto.

Da bi industrija mogla oskrbeti armado z vsem potrebnim, bi morala letno proizvajati okoli 11 mil. ton pogonskega materiala. Za to bi bilo treba 30—35 mil. ton premoga, medtem ko bi destilacijske naprave stale okoli 4 milijarde mark. Za pridelovanje tega pogonskega materiala iz premoga bi moralo delati 250.000 delavcev.

Ali je sploh v Evropi država, ki bi imela tako bogate izvire nafte, da bi oskrbovala to velikansko porabo?

Poljska pridobiva letno 600.000 ton nafte, Romunija pa 6 milijonov ton. Romunska nafta bi torej zadostovala za armado 180 divizij. Rusija pridobiva letno 25 mil. ton nafte; ta množina pa bi zadostovala za 700 divizij skupno z letalstvom. Ta nafta bi torej lahko oskrbovala vso nemško in rusko armado.

Sedaj je razumljivo, zakaj je nemški generalni štab takoj po vojni računal na Rusijo. Za izdelavo tankov in motornih vozil je treba predvsem železa in premoga. Tega pa Nemčija nima zadosti. Železa producira letno nekaj nad 6 mil. ton, premoga pa 331 mil. ton. V tem pogledu se razmerje bistveno ne spremeni, tudi če upoštevamo os Berlin-Rim-Tokio. Italija producira namreč na leto 1 mil. ton premoga in 700 tisoč ton železne rude, Japonska pa 34 mil. ton premoga in samo 100 tisoč ton železa. Produkcija vseh teh držav skupaj torej znese 386 mil. ton premoga in 7 mil. ton železne rude. Če temu primerjamo os Pariz-London-Washington, dobimo te številke: 869 mil. ton premoga in 142 mil. ton železne rude.

Zaključek: V prihodnji vojni bo zmagala tista armada, ki bo imela zadosti nafte, železa in življenjskih potrebščin.

Pridobi svojega trgovca, da bo oglaševal predvsem v tvojem listu »Delavski pravici«!

Zakaj je delavstvo nezadovoljno s sedanjimi napravami v socialnem zavarovanju

Coklast birokratizem

Delavske strokovne organizacije dobivajo stalno pritožbe, ki grajajo način izvajanja socialnega zavarovanja. Velik del krivde na tem nosijo uradovi zdravniki, ki so pogosto ali prenatančni v občevanju z bolnimi člani ali pa prepovršni. Po njihovi krivdi ne pride marsikateri bolni član do pravic ali mu pa naprtijo dolgotrajne procese.

Nič manjšo krivdo ne nosi zelo počasno reševanje raznih pritožb ali pa novih primerov, bodi si da gre za hranarino ali za nezgodno rento. Socialno zavarovanje je ustvarilo prečuden birokratizem, ki zavlačuje na eni strani reševanje v poštev prihajajočih primerov, na drugi strani pa otežuje ali celo onemogoča nadzorstvo nad reševanjem teh primerov.

Zaradi tega se dogaja, da pridejo člani, ki se pritožujejo proti ustavitvi hranarine ali pa proti odrekanju pravice, do nje šele po več mesecih ali pa šele po enem letu. Večkrat tak član celo prej umre. Glede dosege ali pa zboljšanja nezgodne rente traja tak boj celo po več let. Tako dolgotrajna je procedura, v katero se skriva počasno reševanje posameznih organov socialnega zavarovanja (Suzor, OUZD, sodišča).

Moramo pa pripomniti, da je reševanje pritožb pri bratovski skladnici in pri pokojninskem zavarovanju hitrejše, kakor pri Suzorju. Vzrok je v tem, **da so člani uprave pri tem zavodu voljeni, ne pa imenovani.**

Sodišča delavskega zavarovanja

Važne ustanove pri končnem reševanju sporov iz socialnega zavarovanja so posebna sodišča. (Sodišče delavskega zavarovanja za člane Suzorja, razsodišče rudarskega zavarovanja za člane bratovskih skladnic, razsodišče pokojninskega zavarovanja za člane pokojninskega zavoda.) Zaradi tega ima delavstvo velik interes pri sestavljanju teh sodišč. Predsednika sodišča in njihove namestnike tako imenuje pravosodni minister in nimajo člani na to nobenega vpliva. Pač pa ga imajo na osebe prisednikov. Po obstoječih zakonitih predpisih volijo prisednike člani. Pri sodišču delavskega zavarovanja so prisedniki menovani. Zato pa niso razen nekaj izjem dorasli svoji nalogi. Temu vprašanju bi moralo posvetiti delavstvo več pozornosti.

Važno, lahko rečemo nad vse važno nalogo igrajo pri delavskih sodiščih sodni izvedenci. Izid najmanj v tretjini primerov odvisi od mnenja zdravnikov. Zaradi tega mora biti podana mogočost, da ugotovi sodni izvedenec čim bolj objektivno dejanski stan. Kot izvedenci bi morali biti poklicani le **specialisti in zdravniki, ki nimajo nobenega opravka v socialnem zavarovanju.**

Pa bo kdo menil: saj imajo vsi zdravniki isto izobrazbo in morejo torej vsi izdajati zdravniška mnenja v vsakem primeru.

Na prvi pogled je res tako. Toda zdravniška veda je tako obširna, da je ne more en človek obvladati v celoti tako, da bi mogli reči, da je povsod doma. Zato se zdravniki specializirajo. Specializirajo se za glave, želodce, trebušno votlino, za hrbtenico in noge, za mehur itd. Dalje so specialisti za oči, za nos in ušesa, za živce, za ženske bolezni, za spolne in kožne bolezni itd. Že to naštevanje more zbuditi domnevo, da ni vse eno, ali izda mnenje n. pr. če te bole oči, zdravnik splošnega zdravilstva ali pa zdravnik specialist za oči. Zdravniki, ki so res zdravniki, to upoštevajo in sami poudarjajo v svojih mnenjih: to in to ne spada v moje, ampak v področje tega in tega specialista.

Zakaj ne sme imeti sodni izvedenec nobenega razmerja s tem ali onim socialnim zavarovanjem? Ker je sodni izvedenec tako velikega in odločilnega pomena, mora biti prost vsakega vpliva, zlasti od strani ustanov socialnega zavarovanja. Ne trdimo, da bi bil tak zdravnik podvržen direktnemu vplivu, brezpogojno pa indirektnemu. Ustanove — vse brez izjeme — vedno poudarjajo: **varčevati.** Dopisi in okrožnice pojejo to pesem in naštevajo razne deficite, razne težave, ki groze, da bodo uničile socialno zavarovanje. Nehote in nevede jemlje tak zdravnik, ko se odločuje, kako mnenje naj izda, v obzir te težave. To je pa v škodo članov. Kajti zdravnik je zato poklican **za izvedenca, da poda resnično mnenje, ne pa da bi reševal gospodarsko stran socialnih ustanov na račun najmanj zaščitenega in tistega, ki je najmanj zakrivil razne krize v socialnem zavarovanju.** Moramo pa pribiti, da so skoraj povsod upoštevane navedene okolnosti. Le en primer, **katerega mora delavstvo odpraviti!**

Tam se ne kličejo za sodne izvedence specialisti, ampak izdajajo zdravniki vsega zdravilstva mnenja prav v vseh zadevah: za kirurgijo, za neurologijo (živce), za oči, za tuberkulozo itd. Bivši šef socialnega zavarovanja je bil dalj časa sodni izvedenec. Nato so se pa zamenjale vloge: Šef zdravnik socialne ustanove, ki se tiče tistega sodišča, je postal sodni izvedenec tistega sodišča, takratni sodni izvedenec in upokojeni šef zdravnik neke druge socialne ustanove pa šef zdravnik tiste ustanove, ki je v zvezi s tistim sodiščem. **Tako sorodstvo gotovo ni v korist članov.**

Zahteve delavstva

Reševanje sporov se mora pospešiti. Brezpogojno! Vprašanje hranarine mora biti rešeno v enem mesecu, vprašanje nezgodne rente pa vsaj v treh mesecih. Seveda so mogoče izjeme.

Uvede naj se neobvezen obisk članov. Napravi naj se pogodba z zdravniško zbornico in član naj gre k tistemu zdravniku, kateremu zaupa. Ordinacije v ambulatorijih se morajo brezpogojno odpraviti. Kajti nemogoče je uspešno zdravljenje po sedanjem načinu, ko nima zdravnik večkrat niti ene minute na razpolago za bolnika. Tudi to vprašanje reorganizacije socialnega zavarovanja in zaupanje v socialne ustanove morajo vzeti pod svoje področje delavske strokovne organizacije in se tako dolgo in brezobzirno boriti, da se vsaj največje napake odpravijo.

Viničar Jernej in njegova pravica

Ko bi Cankar živel med viničarji, bi bil gotovo pisal tudi o našem trpljenju, zatiranju, izmozgavanju ter križevem potu na poti za pravico. Prinašamo enega izmed tisoč primerov.

Živel je viničar, uslužben 22 let pri vinogradniku tujcu (Nemcu). Garal je, se trudil ustreči svojemu gospodarju, prenašal molče vsa zaničevanja. V njem je bil hlapčevski duh ponižnosti; mislil je, da tako mora biti, da je tako božja volja. Letos je umrl.

Njegova hlapčevska ponižnost se je hudo maščevala njegovi ženi in hčeri. Hoteli so ju takoj po smrti viničarja vreči iz viničarije ter nastaviti drugega, ki je že leta prej z denunciranjem izpodrival starega dobrega in ponižnega viničarja. Ko so pa gospodu povedali, da po § 18 viničarskega reda ne sme sredi leta uboge viničarjeve vdove vreči na cesto, si je gospod izmislil zvijačo. Odpovedal jima je delo in s tem mogočost zaslužka. Odvzel jima je gospodarska poslopja pri viničariji, da imata na razpolago samo sobo, v kateri nista varni pred napadi gospodarja in od njega nahujskanega viničarja, ki bo jeseni nastopil službo.

Viničar je imel razen rednega denarnega zaslužka po 5—7 din na dan še tropine in prosta drva. S smrtjo viničarja so po mnenju vinogradnika tudi te ugodnosti umrle. Ko se je viničar priselil, si je pripeljal s seboj 4 voze sena in 4 voze drv in bi sedaj po § 17 viničarskega reda smel vzeti tudi toliko s seboj, ko se izseli. Toda viničarka danes ne sme sekati drv in odvzeli so ji tudi senokoš.

Najlepše pa še pride. Viničar je vsa ta dolga leta svoje službe dajal svojemu gospodarju brezplačno vsak dan po 1 liter mleka od svoje živine, za katero si je moral na svoje stroške spravljati krmo. Predpisane nagrade ni nikdar dobil. Danes sta siroti brez zaslužka in upanja, da bi kje dobili kako primerno viničarsko službo, ker gospod skrbi za to, da ju povsod obrekuje kot delomržni in nesposobni.

Kako to, da je ta viničarska družina dolgih 22 let rada delala v splošno zadovoljstvo, sedaj sta pa naenkrat nesposobni? Kato to, da ju vinogradnik plaši, da bo dal eno v umobolnico, drugo v prisilno delavnico, otroke pa v breme občini? Gotovo zato, ker ve, da je viničarka začela iskati pravice in bo moral vinogradnik popraviti vse krivice. Zato se tolaži s tem, da ju bo poslal v umobolnico in prisilno delavnico, ker takim ni treba nič plačati. Toda tujec se hudo moti. Mogoče se to izvaja v njegovi obljubljeni deželi, pri nas pa zaenkrat še ne, da bi ljudi, ki so vse življenje garali za druge, potem ko zahtevajo plačilo za svoje delo, pošiljali v umobolnice in prisilne delavnice.

Čudno pri vsem tem pa je to, da si naši tuji vinogradniki drznejo pred očmi oblasti in kljub zakonskim določilom uganjati take reči z ubogo viničarsko paro. Vzrok je v tem, ker jim naši domači vinogradniki dajejo potuho in jih še učijo, kako naj izmozgavajo uboge viničarje in hodijo po določilih viničarskega reda.

Edino sredstvo proti tej množici krivic je strokovna organizacija viničarjev, ki se bori za viničarske pravice. Dr. A. Korošec je na enem letošnjih taborov izrekel besede: »Tujec naj nam bo le gost in ne gospod.« Te besede se že uveljavljajo, toda ne kakor so bile mišljene in izgovorjene, ampak ravno nasprotno: Tuji vinogradniki uživajo gostoljubnost slovenskih viničarjev, ki za nje delajo, da oni lahko uživajo nezaslužene sadove, ki so zrasli iz slovenske krvi in žuljev.

Za nas viničarje pa je važno to: Vinogradnik se poslužuje pri preganjanju uboge viničarske družine osebe, ki bo jeseni nastopila pri njem službo viničarja. Ta že vse leto šari po koči uboge viničarke, osuval je vdovo in pretepel hčer in to z vednostjo gospodarja, ter se izrazil, da ta »prekleta viničarska zveza njemu ne more nič«.

Na žalost so takih janičarjev polne Slovenske gorice. Toda skoraj vsak tak je prišel čez leto ali dve ponižno k organizaciji prosit pomoči, ker mu je voda tekla v grlo. Tedaj je bila ta »prekleta zveza« edina rešiteljica.

Prepričani smo, da bo tudi za tega reveža prišel dan, ko ga bo isti vinogradnik preganjal ter z njim ravnal tako, kakor ravna sedaj s to ubogo viničarsko družino. Prva pot mu bo takrat seveda k nam, v tisto »črno luknjo« (kakor se je nek vinogradnik izrazil o naši pisarni) prosit pomoči. Takih primerov doživimo nešteto. Na ta način se maščuje vse, kar je kdo zakrivil nad viničarji.

Tako se pa tudi dan za dnem znova doživlja usoda Cankarjevega hlapca Jerneja.

Kamenski.

PRILIKA za tiste, katerim kolo služi za vsakdanjo potrebo! Dürkopp, Victoria, Wanderer so trpežna in močna kolesa, katerim smo znižali cene tako, da smo omogočili vsakomur nabavo. Izplača se vam priti na **Jesenice** v trgovino

MARIJA KRAŠOVEC

nasproti kolodvora

Naše geslo je: Dobro in poceni!

Gornja Savinjska dolina prehaja v delavski tabor

Gornji grad, 18. 9. 1938.

V naših krajih, ki slovijo po svoji naravni lepoti, pa tudi po svojem naravnem bogastvu, saj jo krase najlepši gozdovi, je bilo delavstvo razbito in neorganizirano. Pri nas vladajo razmere, ki gredo iz rodu v rod, da imajo gospodarji vso besedo, delavci pa nič. Smejo biti le hvaležni, da jim nudijo delo, seveda za nizko plačo. Pritoževati se ne sme nihče. Če je kdo tako predrzen, ga proglase za puntarja, razen tega ga označijo še za slabega delavca in naravno tudi odpuste z dela.

Pri takih razmerah ni bilo mogoče misliti na kakšno delavsko gibanje, zlasti še zaradi malodušnosti in brezbrižnosti delavstva samega. Podjetniki so pa izrabljali ta položaj v škodo delavstva. Niti niso hoteli upoštevati minimalnih mezd. Na žagah morajo delati delavci po 16, 18 ur, ne da bi dobili za to delo 50%-ni povišek, kakor predpisuje zakon o varstvu delavcev.

Take razmere so delavstvo nujno silile na obrambo. V tej sili so se šele zavedli, da je obramba brez delavske strokovne organizacije nemogoča. Torej ta težki položaj je delavcem šele odprl oči, da so spoznali, da ne pomenijo ničesar brez delavske strokovne organizacije.

Zbrali so se najzavednejši in najbolj pogumni in šli na delo. Uspeh ni izostal. V kratkem času je pristopilo v organizaciji nad 50% delavstva, zaposlenega na žagah.

Dne 18. septembra smo imeli ustanovni občni zbor. Soglasno so bili izvoljeni tile tovariši: predsednik Trbovšek Peter, podpredsednik Plesec Ivan, tajnik Predovnik Jurij, blagajnik Golob Franc, gospodar Part Ivan, ostali odborniki: Štavt Ivan in Cigale Alojzij; nadzorstvo: predsednik Vinko Kranjc, člana Cerer Franc in Nerat Ivan.

S tem je postavljeno vodstvo organizacije. Zavedamo se, da bo treba še veliko dela, da pridemo do veljave in da dosežemo to, da nas bodo naši delodajalci upoštevali in z delavsko strokovno organizacijo urejevali naše delovne razmere. Toda to je v prvi vrsti odvisno od delavstva samega. Če bo članstvo zavedno in disciplinirano, potem je uspeh zagotovljen. Torej nič bojazni, še ostali naši sotrpini morajo priti zraven in pomagati graditi delavsko stavbo.

Vodstvo organizacije je sklenilo, da bo tudi dobavljalo knjige, da dobijo tako člani mogočost in priliko, da se izobrazujejo. Kajti brez izobrazbe ni zavednega delavca.

Z nedeljskim dnem je postavljen temelj naši delavski prihodnosti. Tovariši! Skrbimo, da bomo postavili ponosno delavsko stavbo. In ta bo taka, če bomo imeli pred očmi resničnost izreka: V slogi je moč!

IZREZKI

iz katoliških časopisov

»L' AVANT-GARDE«. Pod naslovom: »Ali smo še prosti?« piše H. Senphor: **»Vsak trenutek postaja bolj razvidno, da g. Chamberlain ni v Berchtesgadenu nikogar spreobrnil. Nasprotno se je on vrnil v London pregovorjen po Hitlerjevih zahtevah. Od tedaj ni šlo za nič drugega več, kot za to, da prepričajo tudi Francijo o nujnosti iti preko telesa Češkoslovaške, da provizorično rešijo mir... in angleške finance...«**

»Splošna ureditev!

»Če hočemo rešiti to, kar nam je dražje od življenja, moramo znati reči »ne«. Toda ne samo to, marveč treba je nadaljevati z »novo politiko«.

»L' AUBE«. V članku »Ali so našli mir v Londonu?«, pravi G. Bidault, da je prva ugotovitev, ki se vsiljuje ta, da so žrtve, s katerimi soglašata Francija in Anglija »zelo velike«. In ne samo, da so velike, gredo tudi na račun države, ki je zaveznica Francije, zaveznica, ki je bila nekoč sprejeta s hvaležnostjo. Kar je gotovo je to, da so te žrtve na račun svobodnega naroda v dobiček nesvobodnemu, na račun prijatelja v dobiček nasprotnika, prekoračile vse, kar so bili Francozi pripravljeni pričakovati še pred nekoliko dnevi. V Franciji je nastal nered v javnem mnenju in tisk ga je še dezorientiral, in to je dalo rezultat, ki bi ga še pred nekaj tedni noben Francoz ne sprejel brez odpora: sprememb mej, za katere so jim Francozi jamčili.

Francoski narod ljubi mir, in v upanju, da bi bil to v resnici mir, dosežen z žrtvami, ki so trpke, ga vabi soglašati. Toda ali Francija in Anglija ne sodelujeta pri drugem Anschlussu, da sodelujeta pri operaciji, slični oni, proti kateri sta bili tako ogorčeni?

Če se to dopusti, bo Nemčija imela kakšnih 80 milijonov prebivalcev, z

Zahtevaj naše glasilo v vsakem javnem lokalu!

Kako je z našim izvozom v Nemčijo

Kakor hitro so se pri nas pojavili glasovi, da bo država začela z modernizacijo Zenice, je »Delavska pravica« stalno poudarjala, naj se Zenica preuredi, da bo izdelovala tiste izdelke, katere že dolga leta za drag denar kupujemo v zamejstvu.

Doslej je imela Nemčija na našem uvozu največji delež. Med uvoženimi predmeti je največ železnih predmetov, ki jih izdeluje težka železna industrija.

V letu 1937. smo uvozili 130.600 ton železa (v surovem stanju, v obliki polfabrikatov) v vrednosti **384 milijonov dinarjev.** Doma smo izdelali 169.000 ton surovega železa in jekla; uvoz iz tujine je torej znašal 43%, skoraj polovico vse naše porabe.

Da je bilo to naše stališče popolnoma pravilno, potrjuje tudi »Trgovski list« z dne 9. septembra t. l., ki priobčuje članek iz revije »Jugosl. gvoždar«.

»Trgovski list« piše:

Nikdar ni bil uvoz v preveliki meri blagoslovljena stvar, ker pretirana trgovinska spekulacija vedno prinese s seboj neprijetne nasledke za tistega, na čigar račun se spekulira ali uvaža.

Naša država ima v tem pogledu že bogate izkušnje. Nas je veljal uvoz iz Nemčije silne denarje. Ali bolje rečeno, **sami smo morali plačati račun za nemško zadolžitev na naš klirinški saldo.** Ta resnica nas je poučila, da v nobenem primeru ne smemo več slepo zaupati nikaki trgovinski politiki uvozniških držav. Kajti njihova politika je v prvi vrsti v tem, da njih lastna industrijska proizvodnja čim več plasira na določen trg ne glede na kakovost in vrednost teh izdelkov.

Glede nemškega uvoza blaga bi mogli mnogo povedati naši uvozniki, ker so ti v praksi spoznali, kakšne izdelke nam je dobavljala Nemčija.

Znana reč je, da je današnja Nemčija, ki se krčevito bori za surovine, vsa zaposlena s tem, kako si zagotovi zadosti surovin, da bi mogla v primeru vojne kriti svoje vojaške potrebe. Na podlagi vsega tega je začela Nemčija izdelovati sintetične surovine in razna nadomestila (Ersätze), s katerimi skuša nadomestiti originalne proizvode.

To postopaje je manj ali več znano po vsem svetu, zlasti pa smo ga spoznali mi.

Politika »Ersatza«, ki se izvaja pri izvozu nemškega blaga v našo državo, ni nič drugega ko osvajanje tujih trgov na spreten način ter na škodo uvozniških držav. Naravno je, da se more hitro izravnati pasivni klirinški saldo samo na ta način, **kajti dobro blago se ne more dajati za cene, ki ne ustrezajo standardu drugega uvozniškega blaga.**

Zato je treba ugotoviti, da pri našem nemškem uvozu ni vse v redu. Naši gospodarski ljudje zahtevajo zato neko zaščito oziroma pozivajo odločilne činitelje, da se za to stvar zanimajo v interesu naše gospodarske in nacionalne javnosti. Brez sentimentalnosti in ne glede na katere koli prevzete obveznosti je treba ves uvoz tujega blaga kontrolirati, zlasti pa je treba uvesti strogo kontrolo nad blagom, ki se uvaža iz Nemčije.

V zadnjem času se pritožujejo naši uvozniki nad nemškim blagom, ker njegova kakovost ne ustreza več naročilom in ceni, ki se zanj plača. Uvaža se blago, ki ni vredno, da pride v našo državo, ker moremo sami proizvajati mnogo boljše blago.

Kot javni organ moramo vzeti v zaščito naše trgovce, ki so pod pritiskom razmer prisiljeni, da kupujejo tudi takšno blago, a moramo zaščititi tudi naše industrialce, ki so zaradi konkurence manjvrednega blaga prikrajšani v svojem produkcijskem delu.

Znano je, da se Nemčija v zadnjem času zelo zanima za Podonavje in da hoče svoje blago za vsako ceno plasirati v podonavske države. A ne samo to. Nemčija danes na račun tega svojega izvoza tudi kupuje pri nas vse blagovne proizvode iz Podonavja ne glede na ceno. **Tako plasira pri nas svoje blago na podstavi dumpinga, naše blago pa kupuje tudi za najvišje cene.**

Ta dvojna taktika ima svojo posebno logiko in ta **dvorezni meč** ima čisto poseben namen. Ta namen moramo tudi upoštevati in če treba tudi vračati milo za drago. (Smisel te logike je namreč v tem, da nas Nemčija z nakupom našega blaga prisili, da kupujemo nemško blago ali pa naš izvoz sploh ne bo nikdar plačan.)

Naša trgovina je bila vedno na višini ter ne more trpeti, da se nudi manjvredno blago. Ves ta nemški nadomestek ni nič drugega ko boj za surovine, da bi se tem bolj izkoriščala naš trg in naš narod.

Vse naše gospodarstvo je glede proizvodnje oziroma uvoza nemškega blaga zavzelo enotno stališče. **To neznosno vsiljevanje nadomestkov namesto originalnega blaga je treba enkrat za vselej likvidirati.** To moramo storiti, če hočemo dobro našim potrošnikom in domačim gospodarskim ljudem. Kajti sicer se nam more pripetiti,

postalo predominanten predmet na našem trgu, domače blago pa bo popolnoma izrinjeno z našega domačega trga zaradi politike odkupa našega blaga po najvišjih cenah.

To se more preprečiti z uvedbo stroge kontrole nad uvozom nemškega blaga. Vse blago, ki se uvaža k nam iz Nemčije, se mora natančno pregledati! Samo tisto blago, ki je prineslo to strogo preiskavo in ki ustreza vsem predpisov trgovsko-klirinških odnošajev med našo državo in uvozno državo, se sme pustiti v državo. Takšno varstvo pred navalom tujega blaga zahteva korist našega gospodarstva in tudi naših potrošnikov.

Strokovna poročila

Borba čevljarskega delavstva v Žireh

Čevljarsko delavstvo je uredilo službeno razmerje s svojimi delodajalci v precej ostrem boju s sporazuom z dne 23. septembra 1936. Od tega časa dalje je šlo še nekako življenje v obratih naprej. Sicer so nastala v podjetjih večja ali manjša nesporazumljenja zaradi izvajanja določil tega sporazuma, vendar ni prišlo do kakih hujših nasprotij.

Porast draginje je pa spravil delavstvo v zelo težak položaj. Že prej je delavstvo zelo težko živelo. Zaradi draginje je bilo prisiljeno, da je napravilo na podjetnike vlogo, s katero je zahtevalo 25 odstotno zvišanje plač.

Podjetniki so se upirali vsaki razpravi. Vendar je pa prišlo do te dne 20. julija tega leta pod vodstvom Delavske zbornice. Na tej razpravi so podjetniki po svojih pooblaščencih soglasno odklonili vsako zvišanje plač, pač pa so predlagali uvedbo kategorij. Po tem pogojem bi pristali na zvišanje plač nekaterim kategorijam. Ker so smatrali delavski zastopniki, da bi bila taka uvedba v sedanjem trenutku neprimerna, so se pogajanja razbila.

Delavske strokovne organizacije so bile zaradi tega prisiljene, da so prosile okrajno glavarstvo v Logatcu za razpis uradne obravnave v smislu člena 15. uredbe o minimalnih mezdah.

Uradni obravnavi sta se vršili pod vodstvom podnačelnika g. Erkerja 20. avgusta in 17. septembra 1938. Podjetniki so vzdrževali svoj predlog o kategorizaciji delavstva, delavstvo se je pa približalo njihovemu predlogu toliko, da je pristalo v načelu na kategorizacijo, vendar pa so bili njegovi zastopniki mnenja, da je sedanji trenutek z ozirom na duševno razpoloženje in razburjenost delavstva neprikladen za tako uvedbo.

Predlagali so, da naj podjetniki ugodijo predlogu po zvišanju plač, pozneje da pa bodo pristopili k razpravi o uvedbi kategorij.

Da bi delavski zastopniki olajšali položaj in dali možnost za miren sporazum, so znižali zahtevek po zvišanju plač od 25 do 15 odstotkov. Toda podjetniki so zavrnili tudi ta predlog. Na razpravi dne 17. septembra 1938 so pristali na 5 odstotni povišek. Z ozirom na ta pristanek so predlagali zastopniki delavcev prekinitev razprave v svrho posvetovanja na obeh straneh. Predlog je bil sprejet.

Na posvetovanje podjetnikov so šli celo zastopniki obeh centralnih organizacij, to je JSZ in NSZ, in zastopnik Delavske zbornice. Na posevtovanju so podjetnikom pojasnili, kakšen je položaj. Končno so predlagali, da naj pristanejo saj na 10 odstotni povišek. Obljubili so, da bodo priporočali delavstvu, da naj sklene sporazum na tej podlagi. **Pa tudi ta predlog so zavrnili.**

Zastopnika strokovnih organizacij sta poročala o tem delavstvu na sestanku, ki je sklenilo, da ustavi v sredo, dne 21. septembra 1938 delo.

Iz tega dejanskega poročila je razvidno, da je delavstvo popustilo do skrajnosti in to le v želji, da bi se rešil spor mirno. Nekateri podjetniki so bili pa tako nepristopni, da so vso dobro voljo delavstva **naravnost zasmehovali, da so dosledno odklanjali prijateljsko roko delavstva.**

Vemo, da je nekaj uvidevnih podjetnikov in da jim ni prav, da so šli njihovi tovariši v to smer. Mi smo jim hvaležni za to uvidevnost, **obžalujemo le, da niso imeli oni glavne besede.**

Delavstvo vodi boj za svoj obstanek disciplinirano in mirno. Zaveda se, da je napravilo vse, kar je bilo v njegovi moči, da ne bi prišlo do hujšega spora. Če je pa šlo v stavko, je bilo k temu naravnost prisiljeno.

Delavstvo preveva enotna volja: **Da dovede svoj pravičen boj do ugodnega zaključka.**

Kako živimo v Vevčah

Zahteva po polovični odškodnini v letošnjem letu izgubljenega zaslužka se je razblinila skoraj v nič. Podjetje je dalo četrtini prizadetega delavstva okoli 20.000 din. Izgubili pa smo najmanj 600.000 din. Krize pa še vedno ni konec, ker še vedno praznujemo polovico delavnih dni. Delavstvo nima sredstev, da si nabavi kuriva in obleke za zimo, ker je zaslužek za sproti komaj zadosten. Posebno je prizadeto delavstvo z najnižjim zaslužkom.

Poglavje zase je pomanjkanje naročil, ki traja že od letošnjega marca dalje. Vedno beremo geslo »Kupujte domače blago!« — pa beremo vsak dan časopise, tiskane na t u j e m papirju. **1933 vagonov tiskovnega papirja** se je v letu 1937. **uvozilo** v našo državo, pa ni sram trditi naših tiskarnarjev, da so oni »največji« odjemalci domačih papirnic, predvsem Združenih papirnic. Kje je tukaj narodna zavest in doslednost? Papir vse drži, v resnici pa igra glavno vlogo denar in dobiček. Prihodnjič bomo o tem kaj več napisali.

Mi se držimo gesla: »Vsakemu, kar mu gre!« Vemo, da delavstvo ni krivo in ne dela krize — išče pa krivcev, ki ga tirajo v pomanjkanje, in bo z njimi na primeren način obračunalo. Sedanjega životarjenja smo pa siti, zato nam dajte dela! Papirničar.

---

skoraj vso češkoslovaško industrijsko močjo in torej še nova sredstva, da »proglasi mir na svetu«. Toda kako bo živela Češko-Slovaška po tej amputaciji, ki ji jo svetujejo sprejeti njeni »prijatelji«?

O tem menda nihče ne razmišlja.

Tretja točka tega soglasja je baje nevtralizacija Češko-Slovaške. Toda to je neverjetno, kajti svojega zvestega in pogumnega zaveznika bi razorožili s svojimi rokami.

Govori se tudi o garancijah, ki naj bi jih tudi Francija in Anglija nudile novi Češko-Slovaški. Nismo nasprotniki revizije pogodb, smo pa nasprotniki njih nasiljevanja. Če je eden od pogodbenikov prelomil besedo, njegove nove pogodbene ponudbe nimajo nikakšne privlačnosti. Danes gre zato, da odrežemo roke tistim, ki bi nas mogli braniti in po operaciji jim predlagamo potrdilo, da jim ne bomo odrezali nog.

Naj se splošni mir plača še za tako visoko ceno — nikoli ni prevelika. Ali pa žrtve Češko-Slovaške zagotavljajo mir? Zagotavljajo le odlog, toda že dvigujejo glasove tudi drugi, da zahtevajo svoj del. Ali se bodo potem zahtevajoče sile počutile zadoščene? Zdi se, da se bodo čutile obupane. Tedaj bo treba, da popustimo vse ali da nekega dne končno rečemo ne.

»L'AUBE«. »Danes smo mi in naši angleški prijatelji pred najstrašnejšimi nevarnostmi, ki si jih moremo misliti. Če se upremo nemškim podvzetjim, ki hočejo razkosanje Češko-Slovaške, tvegamo takojšnjo vojno. Če pustimo storiti, če zapustimo Češko-Slovaško, prepustimo isti čas Nemčiji vso centralno in vzhodno Evropo. In v bližnji prihodnosti bomo morali v popolni osamljenosti prenašati udarec namenjen nam in Angliji... in ki bo zagotovil Nemčiji in njenemu spremljevalcu prevlado v Evropi — Afriki.« —

»Ko je Hitler priključil Avstrijo, se je skrbno varoval govoriti o sudetskih Nemcih ali o drugih zahtevah. V tistem trenutku se je potrudil ustvariti vtis, da bo priključitev Avstrije prinesla Nemčiji trajno zadostitev in zato dala Evropi dolg oddih. Danes, ko je v teku češko-slovaška afera, ni slišati govorjenja o Alzaciji-Lotaringiji, ne o Memlu, ne o Švici, ne o Dancih, ne o Holandski.«

»Če torej v upanju izogniti se vojni, zapustimo Češko-Slovaško, izkopljemo grob francoski neodvisnosti in svobodi. Naš čas bo že odločen na uri usode.« (Louis Masson.)

»TEMPS PRESENT«. — »Hitler se ne odpove ničemur v pokrajini Sudetov. Tri in pol milijona Nemcev, tovarne, rudniki itd. Toda te pokrajine so zgodovinsko in zemjepisno češko-slovaške.

»TEMPS PRÉSENT«. Nemški izgnani pisatelj **Emil Ludwig** je napisal brošuro »Nova sveta zveza«, ki jo bo objavil v dvanajstih različnih jezikih. Dopisniku lista je rekel ob priliki pogovora med drugim sledeče: **»V tej brošuri sem hotel izpostaviti edine resnične vzroke vojne, ki nam grozi — vzroke, ki so čisto dušeslovnega reda — in istočasno sem hotel sugerirati sredstva, ki se mi zdijo nujna, da odpravimo oborožen konflikt. — To kar ustvarja napetost v Evropi, ni mišljeno nasprotje, ki ga fakti zanikajo, med fašisti in komunisti: je le nasprotje med ofenzivnimi in defenzivnimi narodi; eni se hočejo razširiti, drugi ohraniti, kar imajo. Moja knjiga je moralna anketa o duševnem stanju narodov in njihovih vodij, od katerih poznam mnoge osebno.« —**

»Mislim, da Nemčija ne more biti zadovoljna z ničemur od tega, kar more dobiti s trgovanjem: to kar ji je treba, niso zemlje, to je zmaga, in to zmago more najti le v Parizu... Mein Kampf imenuje Francijo »smrtno sovražnico nemškega naroda«. Rekli boste, da Hitler ni nemški narod. Brez dvoma vemo tudi za heroični pogum kakega Niemoellerja, za dostojanstvo kakega Faulhaberja in mnogih duhovnikov, za občutke milijonov poštenih delavcev in obrtnikov.

»Zadnje sredstvo, ki nam ostane, da preprečimo vojno, ki jo hoče Nemčija in njene zaveznice, se mi zdi neka nova »Sveta zveza«, ki bi jo sklenile tri velike zapadne demokracije. S tem bi dobili, kot leta 1815., nekaj let evropskega miru. Ne smemo se pustiti vplivati od slabega slovesa stare Aliause. Ta ni bila v začetku sklenjena proti svobodi, ampak proti napoleonskim hotenjem. Priznavala je Kristusa kot resničnega kralja narodov, in vladajoči suvereni so bili le njegovi oskrbniki. Situacija sedanjosti je podobna: Treba je ukrotiti narod, ki kali mir Evrope. Ne gre za zvezo dveh, Francije in Anglije. Bistvena vloga pripada po mojem mnenju Združenim državam Amerike, ki navdajajo od leta 1918. Nemčijo z »magičnim strahom«, ker Roosevelt čuje. Govoril je velike govore proti diktatorjem. Dobro poznam njegovo misel, ker sem ga pogosto videl, ko sem pisal preteklo leto njegov življenjepis. V primeru spopada bi se Amerika gotovo borila, če ne na bojnem polju, pa s svojim jeklom, zlatom, petrolejem, žitom in vojno na straneh tistih, ki bi bili proti nacionalno-socialistični Nemčiji... To je človek, ki izvršuje svojo oblast, ne da bi jo izrabljal, izvršuje revolucijo brez hrupa in tako dokazuje, da je moč pravičnega srca globlja od vseh meglenih magij in demagogij.«

„Delavsko pravico“ v vsako delavsko družino!

Pred volitvami v Pokojninski zavod

Sedanji upravi Pokojniskega zavoda za nameščence v Ljubljani poteče sredi novembra 5 letna poslovna doba. Če ne bo prišlo do sporazuma med prizadetimi skupinami, se bodo torej konec jeseni vršile volitve.

Pokojninski zavod je javna ustanova z lastno samoupravo. Članom zavoda je namreč na eni strani priznana pravica do soupravljanja zavoda, na drugi strani pa vrši nad njim kot javno napravo minister socialne politike neposredno in obsežno nadzorstvo. Med njegove nadzorstvene pravice spada posebno tudi pravica, imenovati predsednika. Ostale člane uprave pa volijo člani zavoda.

Člani zavoda so vsi pri njem zavarovani nameščenci in njihovi delodajalci. Le tisti delodajalci, katerih nameščenci so prostovoljno zavarovani pri zavodu, niso člani.

Naravno je, da zaradi številnosti članstva člani ne morejo neposredno vršiti samouprave oziroma upravljati zavoda, ampak le posredno, to je na ta način, da izvolijo delegate za občni zbor, ki potem izvoli upravni odbor, ki vodi zavod. Volitve delegatov so torej prevažna pravica članov. Samo te ji dajejo mogočost, da uveljavijo svoje zahteve pri upravi zavoda. Ker je to ne samo edina, ampak tudi redka prilika članov za soodločanje pri zavodu, zato se je bo pač vsak član, brž ko mu bo dana priložnost, z veseljem in samozavestjo poslužil. Prav je tedaj, da se vsi nameščenci pravočasno in korenito seznanimo s tem, kdo ima to pravico in kako se izvršuje.

Volilna pravica. Imajo jo vsi zavodovi zavarovanci, ki so bili na določen dan, kakor ga določi predsednikov razpis volitev, pri zavodu zavarovani.

Ta dan se ne sme odrediti na več ko 2 meseca, pa tudi ne manj kot 1 mesec pred volilnim dnem. Približno povedano imajo volilno pravico vsi nameščenci, ki so zavarovani ob razpisu volitev, bodisi da so zavarovani obvezno ali pa samo prostovoljno. Poleg njih imajo volilno pravico tudi vsi delodajalci obvezno in neobvezno zavarovanih nameščencev, nimajo je pa delodajalci prostovoljno zavarovanih nameščencev.

Vsak delodajalec ima toliko glasov, kolikor ima obvezno in neobvezno zavarovanih nameščencev.

Število delegatov in njihovih namestnikov — vsak delegat mora imeti namreč svojega namestnika — zavisi od števila obvezno in neobvezno zavarovanih nameščencev. Na vsakih 250 zavarovanih članov volijo delegata in 1 namestnika nameščenci, 1 delegata in 1 namestnika pa delodajalci. Število delegatov obveznega zavarovanja mora biti vsaj za polovico višje od števila delegatov neobveznega zavarovanja. Vsega skupaj mora biti najmanj 30 delegatov, največ pa 100, in to polovico iz nameščenskih vrst, polovico pa iz delodajalskih. Sedaj je imel Pokojninski zavod 79 delegatov.

Delegati se ne dele samo po skupini nameščencev in delodajalcev, ki se potem zopet vsaka deli v podskupino obveznega in neobveznega zavarovanja, ampak tudi po strokovnih edinicah. Če v kateri od teh ni 250 zavarovancev, nimajo pravice do lastnega delegata, ampak se uvrsti v drugo strokovno edinico ali več strokovnih edinic skupaj.

Volilci. Kot delegati so tudi volilci razdeljeni v skupino nameščencev in skupino delodajalcev. Vsaka od teh dveh skupin se zopet deli na dve skupini: v skupino nameščencev obveznega in skupino nameščencev neobveznega zavarovanja. Te štiri skupine se potem dele v strokovne edinice po strokah, katerim pripadajo. Strokovne edinice so:

1. denarni zavodi (banke, hranilnice, posojilnice, zavarovalnice),
2. trgovina in spedicija,
3. rudarska in kovinska industrija,
4. druge industrije in obrti,
5. vse ostale stroke.

Uvrščevanje volilcev po teh strokovnih edinicah se izvrši po delodajalčevi stroki. Če ima ta razne stroke, potem se nameščenec uvrsti po stroki, v kateri je zaposlen. Delodajalec sam, ki ima več podjetij, se uvrsti v tisto strokovno edinico, v kateri je uvrščena večina njegovih zavarovanih nameščencev. Če ima obvezno in neobvezno zavarovane nameščence, povem voli v vsaki od obeh teh skupin.

Razpis volitev. Volitve razpiše predsednik Pokojninskega zavoda pred potekom 5 letne mandatne dobe. Mandat delegatov traja namreč 5 let. Takoj, ko so volitve razpisane, se članstvu dá na vpogled spisek članov, in to ločeno po strokovnih edinicah ter podskupinah obveznega in neobveznega zavarovanja.

Volilna komisija. Takoj ob razpisu nastopi volilna komisija, ki jo sestavljajo predsednik zavoda ali po njem imenovani namestnik kot predsednik in 4 člani, ki jih izvoli izmed sebe upravni odbor, tako da obvezno zavarovani člani izvolijo 2, a delodajalci 2 člana iz svojih vrst.

Poprava in dopolnitev volilnega seznama se mora zahtevati pri volilni komisiji v roku 14 dni od razpisa volitev. Za vpis zavarovanca v volilni imenik, ki še ni vpisan, je treba navesti dan in številko odloka Pokojninskega zavoda o uvrstitvi v plačilni razred. Zoper sklep volilne komisije o zahtevanih popravilih in dopolnitvah ni pritožbe.

(Konec prihodnjič.)

Nameščenci

Šlajmerjev sanatorij se bo povečal

Jeseni leta 1932. je Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani odprlo svoj sanatorij, ki nosi ime po znamenitem slovenskem kirurgu, ker je bil sanatorij nameščen v bivši Šlajmerjevi vili.

Šestletno poslovanje sanatorija je dokazalo perečo potrebnost te ustanove, ki je nameščencem v primerih težjih obolenj nudila v neki meri vsaj človeka vredno bolniško oskrbo. Pokazale pa so se v teh letih tudi velike hibe takega sanatorija, in to predvsem da je sanatorij premajhen, ker je mogel sprejeti največ 28 bolnikov, in da je pomanjkljiv, ker ne more nuditi pribežališča za vse vrste obolenj, kaj šele da bi mogel biti svetovalec članstvu pred obolenji, da bi uporabljal moderne izsledke preventivne zaščitne medicine.

Ta dognanja so nujno silila že prejšnjo upravo TBPD, da se je začela ukvarjati z mislijo razširitve Šlajmerjevega doma. Finančno ugodno obratovanje dosedanjega sanatorija je kazalo, da bi se ta ugodnost pri povečanem obratovanju še postopno zvišala. Po več ko dveletnih pripravah in vsestranskem študiju zadeve je končno stvar tako daleč dozorela, da bo Šlajmerjev dom zopet postal čez kak teden stavbišče. Načrti so gotovi, preračuni stavbenikov za zidarska in tesarska dela vloženi, kredit je zagotovljen in na prvi seji upravnega odbora, ki bo 30. t. m., se bodo prva dela oddala.

Priprave

Ni kar tako, napraviti načrt za tak sanatorij, ki bo ustrezal. Prostor je omejen, sredstva so še bolj omejena, potrebe pa so v naših obupnih razmerah velikanske. Treba se je bilo tedaj odločiti, kateri potrebi naj se najprej odpomore. Predvsem smo mislili na ginekološki oz. porodniški oddelek, oddelek za fizikalno zdravljenje in na posvetovalnice za matere, otroke in odrasle. V zvezi z razširitvijo pa je treba prirediti na novo tudi vse prostore za zdravniško delo, postranske prostore, sobe za sestre, kapelo itd.

Kako naj se vse to uredi, o tem so si belili glave društveni zdravniki, arhitekti in ne nazadnje tudi finančniki v društvu. Treba je bilo študirati strokovno literaturo in si marsikaj tudi ogledati drugje, da ne bo stvar že v zasnovi zastarela. Po številnih osnutkih se je izročila naprava končnega načrta arhitektoma Omahnu in Serajniku. Po izgotovitvi preračunov je društvo povabilo za vsako delo po nekaj podjetij, naj stavijo svoje ponudbe. Ko so vse najnižje ponudbe sešteli in dodali še stroške za novo potrebni instrumentarij ter notranjo opremo, se je pokazala številka 7 milijonov.

Odkod denar?

Društvo nima gotovine, nasprotno ima še 4,600.000 din posojila pri Pokojninskem zavodu, ki ga je najelo za sezidavo prvotnega sanatorija.

Po namenu, ki ga ima društvo, bi bil v prvi vrsti poklican, da dá kredit v ta namen Osrednji urad za zavarovanje delavcev. Društvo se je tudi obrnilo nanj s prošnjo za posojilo. Pa ni bilo nič, kajti zavod se je izgovoril, da takega posojila po svojem statutu ne sme dovoliti.

Pokojninski zavod? Ta ima sicer tudi statut z nekimi določili za naložbo imovine, posredno pa ima vendarle interes na ugodnem zdravstvenem stanju zavarovancev. Vložili smo resno prošnjo, do potankosti utemeljeno in opremljeno s statistikami društva in sanatorija. Pokojninski zavod je že dal prvi kredit v višini 5 milijonov din. Za poldrugi milijon je prvič garantirala tudi ljubljanska mestna občina. Denar je tu; če ga zazidamo, ostane tu; za nameščenske koristi gre, v splošnem se nekaj odpomore zdravstvenim težkočam in — Pokojninski zavod načelno pristane na dovolitev ponovnega posojila v višini 6 mil. din proti 6% obrestim in 1,5% odplačevanju. Pridrži si pa pravico, da uživa določene ugodnosti ob pregledu in ev. zdravljenju svojih rentnikov, da ima vedno vpogled v bilanciranje društva, da ima vrhovno nadzorstvo nad gradnjo in da se društveniki obvežejo na povišanje članarine od 30 din na 35 din zaradi večje rentabilnosti. Vse količkaj luksuzne postavke se črtajo in pokaže se mogočost, da se prihrani 1 milijon dinarjev.

Kaj bo prinesla razširitev sanatorija?

Porodniški oddelek: V njem bodo našle matere še pred porodom navodila in nasvete ter tudi morebitno zdravniško pomoč. V dneh pred porodom bodo v posebni sobi pod čuječnostjo strokovnega osebja. Oddelek bo imel stalnega ginekologa, ki bo tudi stanoval v sanatoriju, da bo v primeru potrebe vedno na razpolago. Po porodu in odhodu iz sanatorija bodo obiskovale matere še babica in posebne zaščitne sestre.

Posvetovalnica za šoloobvezne otroke: Ker so šoloobvezni otroci zelo izpostavljeni nevarnostim raznih obolenj in je razvojna doba pri otroku ogrožana v telesnem in duševnem pogledu, bodo mogli v posvetovalnici starši nuditi takim otrokom stalno nadzorstvo v zdravstvenem pogledu z nasveti o higijeni, negi telesa, s poukom o škodljivosti alkohola in nikotina ter o spolnem življenju. Končno bodo tu razgovori o primernosti letovišč in izbiri poklica.

Posvetovalnica za starše: V njej se bodo vršili podobni razgovori z zavarovanci in svojci za razne dogodke v življenju, kot o poroki, zaroki, o načinu življenja, o prehrani, zaposlitvi, škodljivih vplivih, o smotrnosti zdravilišč in letovišč, o spremembah poklicnega dela itd.

Cntralna zdravstvena ustanova za vse tiste, ki jim zakonito zavarovanje ne nudi pomoči. To so brezposelni, upokojenci ter vdove in sirote. Ti bodo našli mogočost ambulančnega zdravljenja v sanatoriju; če pa bodo morali ostati v postelji, jih bo na domu obiskoval sanatorijev zdravnik s splošno prakso.

Novi sanatorij bo imel največ 90 bolniških postelj. V celem bodo stali stroški, ki odpadejo na eno posteljo, čez 100.000 din. To se čudno sliši, upoštevati pa je treba, da bo v sanatoriju toliko stranskih in zdravniških prostorov, da bo obsegal prostor bolniških sob le 19% vse zazidane ploskve.

V tako povečanem sanatoriju bodo našli zavarovanci mogočost zdravljenja v 80% obolenj. Izključeni bodo lejetični in splošno bolniki z nalezljivimi boleznimi kakor tudi težko živčno oboleli.

Nameščenski stan si že s posebnimi žrtvami postavlja svoje zdravstvene ustanove, za katere bi morali skrbeti drugi, in te dobrine bodo vsaj nekaj let s pridom mogli rabiti tudi drugi. **Te žrtve so velike in namenjene v prvi vrsti prihodnosti in še bolj zanamcem, zaradi česar so tem bolj idealne.**

Poslovne knjižice

Izšla je uredba o poslovnih knjižicah za delavce in nameščence. Pravilno bi se te knjižice morale imenovati službovalne ali poselske knjižice, kot so se imenovale že nekdaj. Namenjene so namreč za ljudi-posle, ne pa za dejanja (posle). Te knjižice so bile že doslej za delavce v veljavi. Nova pa je njihova vpeljava za nas nameščence. Oglejmo si nekoliko, kaj predpisuje glede tega uredba.

Knjižica je predpisana za vse vajence, delavce in nameščence ter so pred njo obvarovani samo gospodje prokuristi in direktorji (ne vemo, zakaj je tudi že Službeni list upokojil za take ljudi lep izraz »ravnatelji«). Knjižica služi za legitimacijo in za vpisovanje podatkov od Borze dela. Oblika in vsebina knjižice sta z uredbo predpisani ter se smejo uporabljati samo obrazci, ki jih tiska osrednja uprava za posredovanje dela. Knjižica ima 44 strani, od katerih oblast izpolni 8 strani, 21 strani je pa določenih za delodajalce, da vanjo vpisujejo svoje pripombe in podatke. Knjižica je veljavna deset let. Po preteku tega roka jo je treba obnoviti ali zamenjati, in sicer proti taksi 30 dinarjev. Če je pa knjižica popolnoma napolnjena ali pa poškodovana pred potekom te dobe, jo oblast zamenja proti pristojbini 10 dinarjev. Če posel knjižico izgubi, mora to objaviti v Službenem listu.

Poselske knjižice izdajajo občine. Če pa je v kraju prisilno združenje trgovcev ali obrtnikov, izdajajo knjižice te oblasti. Za nameščence, ki so zavarovani pri Pokojninskem zavarovanju, je pri tem napravljena izjema in more knjižice izdajati Pokojninski zavod. To knjižico sme izdati zavod proti predložitvi odloka o sprejemu v pokojninsko zavarovanje. Pristojbina znaša za obrazec, s katerim nameščenec zaprosi za knjižico, 30 din, za obnovitev knjižice pa 50 din. Tisti prosilci, ki niso pokojninsko zavarovani, morajo na pristojnem mestu predložiti tele listine: o rojstvu, o državljanstvu, o izobrazbi in o zakonskem stanju. Če pa prosilec ni polnoleten, mora prinesti še dovoljenje od očeta ali varuha, da sme vstopiti v delo. Potrebna je tudi učna pogodba. Prošnji je treba priložiti dve enaki fotografiji v velikosti 4.5×6 cm, glava na sliki mora biti velika najmanj 1,5 cm. Knjižice so oproščene vseh državnih in samoupravnih pristojbin. Delodajalec sme vpisati v knjižico samo tisto, kar je v knjižici za to določeno. Nikakor pa ne sme pisati vanjo ocen, ne dobrih ne slabih. To določilo je zelo važno, kajti označba »je bil zdrav in polno plačan odpuščen iz službe«, ki je veljala do sedaj samo za tatove, poslej ne bo več prišla do veljave. Če bi pa delodajalec hotel o kom dobiti podatke, jih bo moral iskati pri svojem predniku-delodajalcu. — Pri osrednji upravi za posredovanje dela se vodi o vseh izdanih knjižicah kartoteka, v katero imajo oblastva vedno vpogled. Od 29. sept. t. l. se bodo izdajale poselske knjižice samo po določilih tega poslovnika, stare poselske knjižice se pa morajo zamenjati do 31. decembra 1939. Po tem roku izgube stare knjižice veljavo.

Za nas nameščnce določa ta odredba nekaj novega. Dobra stran knjižice je ta, da imaš v njej zbrana vedno vsa potrdila o svojih službah. Slaba stran je pa ta, da nihče ne more biti sprejet v službo brez te knjižice. Večkrat namreč nanesejo okolnosti, da nameščenec ne bi rad izdal vseh svojih službenih mest, ki jih knjižica tako očitno kaže. Vendar je pomagano s tem, da se mora knjižica po 10 letih zamenjati. Na drugi strani je ta knjižica tudi orodje v rokah delodajalca, s katerim se preprečuje, da ne more nameščenec pri njem predčasno izstopiti iz službe itd. Zaradi tega bo najbrž nastalo še veliko tožb pri sodišču za izročitev knjižic. Ima pa ta knjižica še to dobro lastnost, da preprečuje, da bi se v nameščenski stan vrivali ljudje, ki vanj ne spadajo.

Razstava slovenske knjige

Opozarjamo na veliko novost, ki jo bo Ljubljana doživljala v prvih oktobrskih dneh letošnjega leta. Od 2. do 12. oktobra 1938 bo v Trgovskem domu na Bleiweisovi cesti v Ljubljani, splošna razstava slovenske knjige, kjer bo prikazan na svojstven način razvoj slovenske kulture od prevratnih dni do danes. Razstavljene bodo v dosegljivi meri vse slovenske knjige, kolikor jih je v tem razdobju vobče izšlo. Ker bo na prireditvi zastopana tudi **Delavska založba** s publikacijami **Krekove knjižnice**, vas tega kulturnega dogodka še posebej spominjamo ter vas v imenu prireditvenega odbora vabimo, da razstavo obiščete.

Po naših krajih

Trbovlje

Strokovna skupina rudarjev obvešča člane, da bo izredni članski sestanek v ponedeljek 3. oktobra ob 5 popoldne v prostoru tajništva. Na sestanku bodo dobili člani važna pojasnila o delovanju skupine v minulem letu. Pridite polnoštevilno!

Uradne ure v tajništvu so vsak torek in petek od 4 do 6. Člane prosimo, da se v tem času oglašajo v tajništvu. Za podblagajnike pa so do preklica uradne ure v sredah od 4 do 6; tokrat naj pridejo in urede vse potrebno. Zaupniki naj imajo vsak ponedeljek ob istem času potrebne razgovore. Zaupniki naj vrše svoje dolžnosti!

Nazarje

Skupina lesnega delavstva v Nazarjih je priredila 18. septembra lep delavski izlet k Novi Štifti, ki je bil združen z mašo in delavskim sestankom. Izleta se je udeležilo 130 delavcev in delavk. Na sestanku je govoril tov. Kovač iz Celja o strokovni organizaciji ter resno spodbujal delavce in delavke, ki še niso organizirani, da čim prej stopijo kot zavedni in redni člani strokovne organizacije. Izvrstno se je izkazala na izletu tudi godba »Nazarje« in pevski zbor, za kar se jima najlepše zahvaljujemo. Priporočamo se še za prihodnjič.

Ormož

V nedeljo 18. t. m. se je vršil občni zbor opekarskega in lesnega delavstva, ki je organizirano v JSZ-i. Z zanimanjem so navzoči sledili poročilom načelstva. Delegat centrale tov. Rozman iz Maribora je delavstvo v svojem poročilu pozval, naj se organizira, ko vendar vidi, da mu povsod kratijo njegove pravice, saj nam še sedaj plačajo na uro 2.25 din, kljub temu, da je predpisana minimalna mezda 2.50 din na uro. Krivda je pač v tem, da je naše podeželsko delavstvo premalo zavedno ter nima smisla za združitev.

Novi odbor je sestavljen takole: predsednik Eidler Nikola, podpredsednik Vajda Martin, tajnik Perc Ivan, blagajnik Buchberger Avgust, odborniki Rajh Julka, Sovič Stanko, Jaušovec Avgust, gospodar Habjanič Ferdo; nadzorstvo: Kosi Franc, Horvat Maks, Kaučič Matija.

Začrtali smo si novo pot. Naša dolžnost je, da tudi na tej poti vztrajamo, kajti naše življenje ni praznik, temveč neprestana borba za kruh. Žuljave roke, sklenite se!

Preserje

Skupina lesnega delavstva v Preserjah bo imela v nedeljo 2. oktobra dopoldne ob 10 članski sestanek v gostilni Kriškar.

Celje

Člane opozarjamo, da imamo vsako nedeljo določene uradne ure odbornikov, in sicer od 9 do 11. Člani lahko takrat plačajo članarino in sploh se v vsakem oziru lahko obračajo na službujoče odbornike.

V mizarski stroki je v splošnem vse v redu. Bilo je sicer nekaj odpovedi, še več pa preklicev. Večina podjetij plačuje po kolektivni pogodbi. Mezdni povišek vtaknejo z veseljem v žep tudi tisti poedinci, ki o organizaciji nimajo pravega pojma. Skupina je z delavnimi tovariši tudi na delu v Žalcu in v stolarni v Teharjih, kjer se pomočniki že organizirajo. V Žalcu so nekateri že dobili povišek, vendar še ne tak, kakor ga predpisuje kolektivna pogodba. Mizarski zaupniki imajo tudi odslej vsako sredo točno ob 7 sejo. Celotni sestanek mizarskih pomočnikov pa bo odslej po potrebi najmanj enkrat na mesec.

Slovenjgradec

Delavski sestanek bo v nedeljo, dne 2. oktobra ob pol 10 dopoldne v gostilniških prostorih Narodnega doma. Vse delavce vabimo, da se sestanka gotovo udeleže.

Kamnik

Nekateri gospodje kar ne morejo pozabiti nastopa krščanskih socialistov ob proslavi 20 letnice Jugoslavije v Kamniku. Tako se nedeljski »Slovenec« huduje ter pravi med drugimi napadi tudi tole: »Korakanje z dostojanstvenim molkom in po taboru vzkliki pretežno proti fašizmu in za delavske ideale, so tudi posvetili v zmedo pojmovanj in programov. Slovensko ljudstvo pa ne bo šlo po stranskih potih in blatnih kolesnicah.« Na te vrste povemo gospodu dopisniku »Slovenca« v Kamniku, da delavci že vemo kam in proti komu vzklikamo. Delavci sodimo prijatelje po dejanjih, ne pa po besedah. Veseli smo, da naše delo in hotenje slovensko delovno ljudstvo spoznava ter počasi leze iz blatnih kolesnic, v katere so ga zavedli razni politični špekulanti. Povemo naj Vam še to, da naši voditelji delajo po naši volji, zato smatramo vsak napad na vodstvo JSZ-e napad na celotno članstvo organizacije. — Delavci.

Križe

V nedeljo 18. septembra se je vršil članski sestanek naše skupine. Zastopnik centrale tov. Štebilj nam je dal nove smernice ter novih pobud za delo v strokovni organizaciji. Pomočniki, nekateri še vedno stojite ob strani ali celo omalovažujete organizacijo, ali ne vidite, da si boste samo v skupnosti izboljšali svoj položaj? Ali naj bomo čevljarski pomočniki res najslabše, najnezavednejše delavstvo? Vse se združuje ter bori za svoj obstoj, a pri čevljarskih pomočnikih naj bo po starem? Ne, tudi mi moramo pokazati, da hočemo živeti človeku podobno življenje, a ne pasje. Tega nam ne bodo poklonili — morali si ga bomo priboriti. Priborili si ga bomo pa le v skupnosti v svoji strokovni organizaciji. Zato, pomočniki, vsi v organizacijo! Prihodnji članski sestanek v Dupljah bo pravočasno javljen.

Škofja Loka

Članstvo »Strokovne skupine lesnega delavstva, Škofja Loka« obveščamo, da se bo v nedeljo, dne 2. oktobra t. l. ob 9 dopoldne vršil **članski sestanek.** Sestanek je za vse člane strogo obvezen. Kot zastopnik centrale pride tov. Rozman. Ker so sestanki merilo našega dela, volje in moči, mora biti udeležba 100%, zato vsi na sestanek.

Vič

Članstvo »Strokovne skupine delavcev in nameščencev«, na Viču (Združene opekarne) obveščamo, da se bo v nedeljo 2. oktobra t. l. ob 15 vršil **članski sestanek,** in sicer v prostorih Gasilnega doma v Kozarjih. Ker je sestanek zelo važen, vabimo vse članstvo, da se ga zanesljivo udeleži.

*

Papirničarji

»Strokovna zveza papirničarjev« bo imela v nedeljo 2. oktobra t. l. ob 14 **v prostorih skupine na Količevem** redno odborovo sejo. Člane ožjega odbora vabimo, da se seje zanesljivo udeleže. Kot zastopnik centrale se bo seje udeležil tov. Lombardo.

Gradbeno delavstvo

Strokovna zveza gradbenega delavstva ima sejo v nedeljo 2. oktobra ob 9 dopoldne. Ker se bliža konec sezone, bo seja važna in za vsakega člana odbora strogo obvezna. Zaupniki stavbinske stroke naj poberejo članarino po tistih stavbah, ki še niso prispevale, in naj jo prinesejo k seji. Vsi in točno!

Oglašujte v »Del. pravici«!

Nameščenci

Sprememba pravil naše organizacije

Odbor naše organizaciej je že pred časom spoznal potrebnost, da spremeni naslov naše organizacije, kajti naš dosedanji naslov daje preveliko priložnost za zamenjave. Koliko naših dopisov so že prejele druge nameščenske organizacije, pa tudi mi smo že dobili dopise, ki po vsebini niso bili namenjeni nam, vendar jih v največ primerih nismo vedeli kam oddati, ker na njih ni bilo natančnega naslova. Dalje je naš naslov predolg ter povzroča posebno začetnikom veliko težav, da si ga zapomnijo. Najboljša oznaka za organizacije je bila pač ona po barvah (beli) in še danes večina nameščencev loči organizacije samo po barvah. Po daljšem premišljevanju je odbor našel primeren naslov, ki je kratek, a je zapopadena v njem točna označba naše organizacije. Naslova danes še ne povemo, pač pa ga boste zvedeli na občnem zboru, na katerem bomo sklepali o spremembi. Poleg naslova je pokazala potreba, da se izpremene tudi nekatere druge točke naših pravil, kajti razvoj to zahteva. Posebno je potrebno korenito spremeniti določila o naših podružnicah. O tem je odbor že vprašal podružnice za mnenje. Ob tej priliki prosimo tudi vse ostalo članstvo, da preštudira pravila in nam sporoči morebitne zahteve ali želje.

Opoldanski počitek

Takoj ob izidu nove uredbe o odpiranju in zapiranju trgovin smo opozorili v našem glasilu oblastva na napako, ki je bila storjena s tem, da je bilo določeno zapiranje trgovin ob 12. Rekli smo, da se te ure ni mogoče natančno držati, kajti okrog poldneva je v trgovinah največ odjemalcev, katerih ni mogoče kratko in malo postaviti pred vrata z izgovorom, da je nastopila policijska ura. Naša domneva se je točno uresničila, kajti skoraj nobena trgovina ne preneha z obratom točno ob 12. Navidezno trgovine zapro, a za priprtimi vrati morajo še streči odjemalcem, ki so se do 12 nabrali v trgovini. To traja mnogo čez 12. uro. Seveda gospodar tega ne upošteva pri vrnitvi uslužbencev, ki morajo biti kljub temu, da so opoldne potegnili delo, ob 2 spet točno na mestu. Tako so opoldne prikrajšani najmanj za pol ure. V tem času pa je vštet tudi čas hoje domov, in če pomislimo, da je večina naših pomočnikov iz okolice, si lahko mislimo, koliko časa ostane za kosilo. Zaradi tega je naša zahteva, da se opoldne trgovine zapro ob 12,30, odpro pa ob 14,30. Do pol enih je mogoče vse stranke postreči. Po tem času stranke tako ne hodijo več v trgovine. Zaradi tega bi z izpremembo zapiranja trgovin v smislu našega predloga bilo ustreženo tako uslužbencem kot odjemalcem. — Prosimo oblastva, da rok zapiranja in odpiranja trgovin v tem smislu izpremene.

Avtonomija = samouprava?

Prijatelj z dežele, ki si razbija glavo tudi s političnimi vprašanji, nam je poslal spodnji sestavek, ki ga zaradi zanimivosti priobčujemo. — Ur.

Prejšnji teden smo brali govor gospoda senatorja dr. Kulovca, ki ga je imel na Vinjem vrhu na Dolenjskem. Če pozabimo na vse, kar nas je tako grdo razdružilo, si moramo priznati, da je bil nastop gospoda senatorja gotovo prvi govor po dobrih 10 letih, ki nam je vzbudil vsaj malo odmeva, da pa je bil to po zadnjih treh letih prvi takšen govor, kakršen mora biti, da že govor sam po svoji vsebini daje čast govorniku samemu in povzdigne moralni prizvok njegovega imena. Naj ponovimo samo tisti odstavek, ki mu je vsa politično misleča Slovenija poklonila največ pozornosti:

»Kaj pa samouprava?

Pa bo kdo rekel: »Vi ste nam govorili, da je predpogoj za uspešen naš gospodarski razvoj, da si priborimo avtonomijo, da si priborimo samoupravo. **Da, to je žalostna zgodovina. Vsem je živo v spominu in ostala bo do konca dni.** Mi pa ponovno slovesno izjavljamo, da vidimo v večini primerov izvir napredka in izboljšanja svojega gospodarskega stanja, če bi imeli samoupravo.

Kaj je torej z avtonomijo, samoupravo? Zopet so očitki ravno od strani, kjer so glavni krivci, da smo dobili strogi centralizem in da še nimamo samouprave, a sedaj pravijo, češ, JRZ je zatajila zahtevo po samoupravi, po avtonomiji. **Mi smo šli,** kot rečeno, **kot politična skupnost v novo politično skupnost JRZ. Ali smo kaj zatajili? Ali je kaj zatajila stranka kot taka, ali slovenski del stranke? Odprimo pravila stranke! Na strani 9. beremo sledeče: »Stranka (JRZ) je mišljenja, da je načelo samouprave v širokem pomenu (selfgouvernement) najboljši sistem za ureditev državne uprave v smislu ljudskih želja in potreb. Državno upravo in upravljanje države je treba tako urediti, da se da posameznim krajem možnost...**

Torej stranka je sprejela svoj program, da se mora država reformirati v smislu samouprav, in sicer takih samouprav, ki odgovarjajo angleškim samoupravam. Gre torej pri vsem tem za avtonomne ali administrativne pravice večjih pokrajin, ki jih imajo nasproti skupni osrednji vladi...

Ali niso to velike pravice, ki so programatično zapisane v pravilih stranke? Kdo more dokazati, da se je stranka tej programatični točki kdaj odrekla? Mi vzdržujemo v celoti to svojo glavno zahtevo.«

Na tako važen govor hočemo staviti nekaj vprašanj in pripomb. Res je, nismo vedeli, da ima JRZ v svojih pravilih omenjeno razdelitev države po samoupravah. Vendar nismo krivi mi, ki smo izven stranke, če se do dr. Kulovca ni našel nihče, ki bi nam deveto stran strankinih pravil obrazložil s takim poudarkom, kot je to storil dr. Kulovec. Prav žal nam je, da je JRZ samo takega mišljenja glede samouprav. Saj od mišljenja pa do volje in dejanja je tako dolga pot, da jo je le še malokatera stranka prehodila. V Jugoslaviji pa prav gotovo še nobena.

»Gre za avtonomne in administrativne pravice večjih pokrajin.« Gospod senator! Včasih se nismo borili za avtonomijo v imenu neke pokrajine, ki meri recimo 20.000 kvadratnih kilometrev. Ni bila pokrajina — narod je bil, ki nam je vlival moči za lepo dobo slovenskega avtonomizma.

»Gre za avtonomne in administrativne pravice večjih pokrajin.« Ali se vam ne zdi, gospod senator, da s takim razlikovanjem med avtonomijo in avto-administracijo izbijate dno slovenske politične posode? Ali ne postane tako beseda avtonomija votlodoneča in nepotrebna? Ni prav, če v eni sapi prevajate selfgouvernement z avtonomijo in avto-administracijo ali samoupravo. Če bi hoteli še nadalje in namenoma vedno obe besedi skupaj porabljati, se nam zdi, da je vprašanje: »Kdo more dokazati, da se je stranka tej programatični točki kedaj odrekla?« — res upravičeno, toda z obratnim odgovorom, kot ste ga iskali na Vinjem vrhu.

Konec koncev je vse lahko besedna igra, ali pa je živa resnica, za katere izpričanje g. dr. Kulovec v teh časih ni mogel najti boljših besedi, kakor jih je našel, govoreč v svojih rodnih krajih svojim rodnim ljudem. Če je tako, smo mu tudi za te besede hvaležni, žal da ne več s tisto vero, kot pred 13 in 15 leti. Ali ne pričakujemo vsak dan razpisa volitev? Takrat bomo potrebovali program. Dobro, politično neuko slovensko ljudstvo seveda do takrat še ne bo znalo razlikovati med programom in mišljenjem, med avtonomijo in avtoadministracijo, med pokrajino in narodom, med — — —, pa bo na vsako vprašanje, ki mu ga bo morda še stavil o. senator, pritrdilo ali zanikalo, kakor bo potrebno, da se s pobožno prevaro samo sebe ukani ter tako vsi skupaj porinemo kazalec na zaprašeni uri slovenske politike v božjem imenu spet za nekaj let naprej.

Iz centrale Jugoslov. strokovne zveze

Naslednje skupine nam še vedno niso sporočile, koliko izvodov koledarčka za leto 1939. naročajo za svoje članstvo: Črnuče, Dol pri Ljubljani, Javornik, Jurklošter, Količevo, Kresnice, Ljutomer, Preserje pri Kamniku, Preserje-Podpeč, Slov. Bistrica, Šenčur, Št. Vid tekst., Tržič, Vič, Vič-Brdo. Članstvo skupin naprošamo, naj opozori tajnika, da to nemudoma uredi, sicer bo članstvo navedenih skupin ostalo letos brez koledarčka.

Naknadno sporočamo, da je za stavkujoče opekarje prispevala tudi skupina **Vevče,** ki je zadnjič pomotoma izostala. Tudi skupina Zagorje je sporočila, da je tudi nekaj v ta namen nakazala, a centrala ni prejela do danes še ničesar.

Širite „Delavsko pravico“.

Poročila šoferske organizacije „Volan“

Vzgoja in pomen časopisa za organizacijo

Šoferji smo raztreseni po vsej Sloveniji. Le redkokdaj se zberemo skupaj in še to samo v središčih, kjer nas je več uslužbenih. Naši sestanki se razlikujejo od sestankov drugih organizacij, katerih člani imajo odmerjeni delavni čas. Šoferji pa smo v veliki večini prikljeni na avto, kot psi čuvaji na verigo. Zato so naši sestanki skoraj nemogoči in se vršijo z vedno menjajočimi se člani. Nobeden izmed poklicnih šoferjev ne more z gotovostjo obljubiti, da bo prišel točno na članski sestanek.

Ker pa je naša organizacija šele v razvoju in je tudi v korist vsakega zavednega šoferja, da je redno obveščen o dogodkih in stremljenjih organizacije, se je vodstvo »Volana« že od ustanovitve trudilo in iskalo pravo pot do zveze s članstvom. Taka zveza pa more biti le časopis. Kdor ne bere časopisov, je podoben gluhemu človeku, ki vse vidi, ne sliši pa resnice, ki mu je potrebna v življenju. Časopis, zlasti če se člani zanimajo zanj, je odmev delavnosti odbora in članstva, ker vse, kar pride vanj, odmeva in se sliši daleč na okoli.

Časopis nam daje nasvete, smernice in navodila, kaže nam pravo pot k uspehu, hrabri nas za težko borbo, razkriva nam težke boje drugih stanovskih organizacij. In za vse te dobrine zahteva časopis od nas le malo gmotne podpore in le malo priznanja.

Časopiti, tudi stanovski, so deležni stroge in neusmiljene kritike. Temu je časopis političen, drugemu premalo stanovski, tretjemu premalo obširen, četrti je zadovoljen z vsebino, le naslov ali podnaslov mu ne ugaja itd. Večjidel pa molčijo in s tem kažejo, da so zadovoljni s časopisom in delom odbora.

Da smo zahteve članstva vestno poskusili rešiti v splošno zadovoljnost, je odbor že od začetka iskal najcenejšo rešitev za stalen stik s članstvom. Poskusili smo z okrožnicami, a ni šlo, ker je bilo premalo pisanja. Začeli smo izdajati »Volan« kot začasno rešitev, med tem smo se pogajali z zagrebškim »Autoupravljačem«. Toda zagrebški tovariši so nam stavili zelo netovariške pogoje. Zahtevali so, da naročimo »Autoupravljača« za vse člane in še plačamo mesečno po 1000 din za eno stran. Tega nismo mogli in še danes ne bi mogli sprejeti. Poskusili smo priti v stik z ljubljanskim »Avtoklubom« in naročiti za člane »Avtovestnik«, a gospodje še do danes niso odgovorili svojim šoferjem, čeprav je od takrat minilo že deset mesecev. Poskusili smo še na raznih krajih, a za šoferske potrebe, za nov stan, ki je že rojen, a še nima trdnih nog, so bila vsa vrata in ušesa zaprta.

Poskusili in potrkali smo še pri »Delasvki pravici«. In »Pravica«, ki je stanovski časopis, nam je dala kotiček, v katerem se lahko branimo in tožimo proti socialnim krivicam, ki nas tišče k tlom. V tem kotičku šoferji že sedaj lahko zbiramo sile za strnjen napad na današnje in jutrišnje krivice.

Zato, tovariši, podprite z odločno voljo in močno organizacijo delo odbora! Pošljite mu prispevke, članke, vprašanja itd. in ne pozabite na eno: »Kritizirati je lahko, a delati, zlasti tako delati, da bodo prav vsi zadovoljni, je težko!«

Osnove in razoj ureditve delovnega časa

V primeri z drugimi vrstami obratov je ureditev delovnega časa v transportni stroki zaostala. Vzrok je v tem, ker se je ta pridobitna panoga razvila v kratkem času in njen položaj še ni ustaljen.

Splošna zakonodaja se je izkazala za nezadostno, da reši vsa vprašanja, ki so se pojavila. Ta zadeva je pa pri nas zaostala še posebno zato, ker velik del v transportnih podjetjih zaposlenih šoferjev ni organiziran, četudi imamo lastno strokovno organizacijo.

Vedno očitneje postaja, da bo treba oskrbeti skrajšanje delovnega časa za šoferje, ker je to vprašanje povezano tudi z javno varnostjo in varstvom šoferjev.

Vse to je v nekaterih državah že urejeno. Pri tem moremo razlikovati dva načina:

a) Nekatere države so uvedle v okviru splošne socialne zakonodaje posebne določbe glede delovnega časa poklicnih šoferjev.

b) Države, ki so uvedle splošno znižanje delovnega časa, so tega uvedle tudi za transportne delavce.

V splošnem velja, da se nahajamo v vprašanju ureditve delovnega časa poklicnih šoferjev v mnogih deželah še v poskusni dobi. Pri nas pa nismo prišli še niti do poskusa. Večidel so dežele sicer pripravljene boriti se proti čezmerno dolgemu delavnemu času, toda čim gre za skrajšanje delovnega časa, se vsak umakne.

Vprašanje delovnega časa je treba pogledati z dveh strani: a) korist delavca (socialno pravno varstvo), b) javna varnost (uredbe za varnost v prometu). Če natančno vzamemo, nima druga stran ukrepov nič opraviti s socialno zakonodajo. V tem primeru je namreč namen varovati javnost, ne pa socialni položaj šoferjev.

Zakonodaja je glede te točke zelo različna. Na splošno jo je mogoče orisati takole: 1. znižanje delovnega časa, 2. določitev maksimalnega delovnega časa, 3. uporaba pravil za vse poklicne šoferje.

Razlikujemo tri skupine šoferjev, od katerih vsaka izzove vprašanja svoje vrste: a) šoferji, ki so zaposleni pri prevozu oseb, b) šoferji, ki so zaposleni pri prevozu blaga, c) šoferji, ki so zaposleni pri opravilih trgovskih in industrijskih podjetij.

Oblike ureditve delovnega časa so: zakonodaja, kolektivne uredbe, razsodniške uredbe, razsodbe paritetnih odborov in kolektivne pogodbe.

Zakonodaja je najobičajnejša oblika v vsaki državi, kjer je transport kolikšne važnosti. Imamo zakonske določitve, ki vplivajo na delovni čas šoferjev. Soc. zakonodaja in zakonodaja z ozirom na važnost prometa sta zelo različni.

Ločimo naslednje: a) zakonodaja z ozirom na delovni čas in čas počitka, b) izrazito soc. zakonodaja.

Za vse te točke, navedene v tem članku, se bomo morali mi poklicni šoferji v Jugoslaviji še dolgo boriti, ker kot sami uvidite, mi nimamo še nič tega in ako ne bomo imeli močne šoferske organizacije tudi ne bomo nič dosegli.

Skupinam JSZ-e

Tajnikom krajevnih skupin JSZ-e. Za vsako okrožnico in važnejši dopis zahtevajte od tov. predsednika, da takoj skliče odborovo sejo, na kateri naj se dopis ali okrožnica obravnava in reši. Sklepe je treba takoj sporočiti centrali. Prav tako je treba tudi na ostale dopise takoj odgovoriti. Vsako vprašanje in naročilo je važno. Zato ne odlašajte z odgovori po več tednov. Nerednosti v tem pogledu hudo škodujejo tudi uspešnemu delu v centrali.

Blagajniki, skrbite, da bo redno do vsakega 15. v mesecu pobrana članarina in najkasneje do 20. poslana centrali.

Kjer še niste, organizirajte organizacijske zaupnike, da bodo blagajnikom pomagali pri delu. Razdelite delo več tovarišem, da bo blagajniško poslovanje postalo uspešno in zanesljivo.

Razširjajmo „Delavsko pravico“!

Delavska GLASILO **PRAVICA** KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-I. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo, Miklošičeva cesta 22-I — Oglasi po ceniku — Telefon št. 4948. — Številka čekovnega računa 14.900

Posamezna številka stane 1 din. — Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za celo leto 40 din. Naročnina za tuje države na mesec 7 din, na leto pa 70 din.

Odgovorni urednik Peter Lombardo, Ljubljana. Izdaja za konzorcij »Delavske pravice« Srečko Žumer, Ljubljana. — Tiska Zadružna tiskarna, Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17 (Maks Bilejec)

ZADRUŽNA TISKARNA

R. Z. Z O. Z.

se priporoča za tiskanje časopisov, revij in knjig, vabil za gledališke odre in koncerte, reklamnih letakov in lepakov, vizitk, kuvert, tiskovin za društva in organizacije, vseh vrst trgovskih in pisarniških tiskovin, katere izvršuje v eno ali večbarvnem tisku lepo in poceni.

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17

Ocvirki

»Slovenskemu delavcu« za zeleni klobuk! Zelenec se kar ne more otresti neljubega spomina na kamniški tabor. Najprej se priduša, da je bilo gori okrog 7000 ljudi, potem da jih je bilo najmanj 5000 do 5500, manj kot 5000 bi pa prisegel, da jih ni bilo. To bi bila seveda kriva prisega! Za pričo navaja znani »Naš list«, ki izhaja v Grobljah. Kako je z resnicoljubnostjo tega lista, smo že dostikrat videli. Najbolj ga pa boli, ker »tudi priobčena izjava ne odgovarja govorjeni na taboru.« To zadevo mu pa moramo že pojasniti. Naše zastopstvo je predložilo pripravljalnemu odboru p r a v t a k o izjavo, kot smo jo priobčili. Da sta pa na taboru 2. in 3. točka v 2. delu izjave izpadli, se je zgodilo le na željo pripravljalnega odbora in zato, ker delavstvo ni hotelo delati neprijetnosti tistemu, o katerem pravi »Slovenski delavec«, naj ne mislimo, da je naš simpatizer, in ki je menda sam nekaj dni p r e d t a b o r o m izjavil njihovemu uredniku, »da je prepričan, da je razkol z JSZ-o tudi v Kamniku neizbežen, samo da on menda noče dati za to povoda.« Upamo, da je p o t a b o r u svoje mnenje že nekoliko spremenil. Zanimivo pa je, kako »Slovenski delavec« kakor jezična ženščina pri takihle majhnih zamericah blebeta o zasebnih pogovorih, ki prizadetim gotovo niso prijetni. Takole po malem se zelencev prijema histerija, ki je navadno oznanjevalka da ne gre vse po sreči in ni videti, da bi sploh kdaj šlo.

Se ena Križmanova: »Krščanski socializem je razprtje samo v sebi.« (Sl. delavec, št. 38.)

Kako zelenci pišejo o Čehih: »Čehi so medtem tudi izvedli mobilizacijo in zagrozili sudetskim Nemcem, d a j i h v s e p o k o l j e j o...« (Sl. delavec, št. 38.) Da ne pozabimo!

Kolcnilo se je »Slovenskemu delavcu« v zadnjem uvodniku, kjer pravi: »... brez oklevanja izpovedujemo svojo neomajno vero v d u h a in v njegovo svet urejajočo s i l o.« Prav bi se moralo namreč glasiti: »Brez oklevanja izpovedujemo svojo vero v s i l o in v njenega svet urejajočega d u h a« — kar s tem lojalno popravljamo.

Veličasten sprejem »Jugorasu« so priredili v Italiji fašistični sindikati in oblasti. Vodstvo »Jugorasa« poroča, da se je vsa pot po Italiji spremenila v pravo pobratenje med sorodnimi organizacijami. V Rimu je odposlanstvo Jugorasa pričakalo 10.000 fašistov in jim navdušeno klicalo, kljub temu, da je deževalo. Poročajo, da je pri sprejemu sodelovalo mnogo predstavnikov političnih in delavskih fašističnih organizacij, neki narodni poslanec, številni zastopniki ministrstva zunanjih zadev, kmetijstva, potem zastopstvo italijanske težke industrije in členi jugoslovanskega poslaništva. Pevski zbor Jugorasa je večkrat zapel fašistično himno, v veliki dvorani, kjer so imeli banket, sta pa viseli povečani sliki Mussolinija in Stojadinovića. Po mnogih prisrčnih napitnicah so Jugorasu poklonili Mussolinijevo sliko, da jo v znamenje posebnega prijateljstva odnese v Jugoslavijo.

Končana je stavka v borskih rudnikih v Južni Srbiji, ki jo je vodil Jugoras. V stavki je sodelovalo 7000 delavcev 21 dni. Po sporazumu med vodstvom rudnika in Jugorasom so bile povišane plače (ne povedo, za koliko). Razen tega je dal rudnik 1 mil. din podpore za ustanovitev del. zadruge, ki bi oskrbovala delavstvo z boljšo hrano, kot jo dobe v rudniških konzumih. V isti namen je dal tudi voditelj Jugorasa minister Cvetković 2 milijona din iz sredstev ministrstva za socialno politiko.

»Jugoras« v Novem Celju. Izvedeli smo od našega prijatelja, da je »Jugoras« ustanovil svojo podružnico v Novem Celju. V ta namen sta prišla iz Belgrada dva zastopnika in kar enostavno postavila odbor podružnice. Na tozadevnem sestanku so uslužbenstvu bolnišnice prečitali pravila organizacije in navzočim kratkomalo javili odbor. »Jugoras« je delavska sekcija JRZ. Naši »Združeni« pa so delavska sekcija strankarske politične skupnosti v Sloveniji, ki pa se tudi udejstvuje v JRZ. Vsekakor enotno vrhovno vodstvo. Čemu potem dve organizaciji z enakim programom? Morda pa je vmes kaj neiskrenosti ali pa celo separatističnih teženj, katerih pa JRZ po svojem programu ne priznava.

Gospodarstvo

Avstrija ni prišla revna v Nemčijo. V Gradcu izhajajoča »Grazer Tagespost«, ki je po priključitvi Avstrije k Nemčiji postala uradno glasilo narodno-socialistične stranke za Štajersko, je izračunala, koliko denarja je Avstrija prinesla za doto v Nemčijo. Časopis ugovarja neresničnim vestem, da je bila Avstrija vsa v bedi in revščini. V dokaz za to navaja zelo zanimive številke. Tako je ob času priključitve avstrijska narodna banka razpolagala z zakladom (zlato in tujezemeljske zlate valute) v znesku 220 milijonov mark. Nadalje je imela Avstrija stalno naloženih 53 milijonov mark v angleški narodni banki. Dobiček zunanje trgovine je znašal 100 milijonov mark, ne vračunajoč plačila, ki jih je bila ob priključitvi dolžna Nemčija. Nadalje je bilo po raznih denarnih zavodih in pri zasebnikih shranjenih za 1 milijardo 600 milijonov mark zlata, zlatih valut in drugih zlatih vrednot, ki jih je nemška vlada sedaj s pomočjo obvezne oddaje zbrala v zakladnici podružnice nemške banke na Dunaju. Če seštejemo vse imenovane vsote, dobimo znesek 1 milijarde 953 milijonov mark, ali malo manj kot dve milijardi mark zlatega premoženja, ki ga je stara Nemčija našla v Avstriji, ko si jo je priključila. Dota, ki jo je Avstrija prinesla s seboj, torej ni tako neznatna, posebno če jo primerjamo s 75 milijoni mark, ki jih je takrat imela v blagajni nemška državna banka v Berlinu. — Tako poroča »Koroški Slovenec«.

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z o. z., v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22

sprejema nove hranilne vloge in jih obrestuje od 3—4% daje kratkoročna posojila pod ugodnimi pogoji

Delavci, delavke, poslužujte se svojega denarnega zavoda!